

Laaja hyvinvointikertomus 2022–2025

Sisällys

I HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN VALTUUSTOKAUDELLA 2022-2025

Tiivistelmä

Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen Espoossa

Hyvinvointi Espoo-tarinassa
Hyvinvointityön johtamisen rakenteet
Sote-uudistuksen vaikutukset hyvinvoinnin
ja terveyden edistämiseen
HYTE-kerroin

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden arviointia

Osallisuus ja yhdenvertaisuus
Mielen hyvinvointi
Viihtyisät, turvalliset ja aktiivisuutta kehittävät
asuinympäristöt
Yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden kesken

II TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA JA HAASTEET

Toimintaympäristö

Väestörakenne
Työllisyys
Toimeentulo
Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Väestön hyvinvoinnin tila ja haasteet

Lapset ja nuoret
Työikäiset
Ikääntyneet

III JATKOTOIMET

Johdanto

Espoossa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen näkyy kunnan strategisessa suunnittelussa ja tavoitteissa. Espoo-tarinassa eli kaupungin strategiassa, Espoon arvoiksi ja toimintaperiaatteiksi kuvataan asukas- ja asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, edelläkävijäisyys ja oikeudenmukaisuus. Useat valtuustokauden tavoitteet tukevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Espoo-tarinassa YK:n kestävä kehityksen tavoitteet (SDG) ovat vahvasti näkyvissä. Erityisesti sosiaalisen kestävyden edistäminen on hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistä.

Hyvinvoinnin edistäminen on tietoon perustuvaa ja suunnitelmallista vaikuttamista hyvinvointiin ja sen osatekijöihin, kuten elinoloihin ja ympäristöön, elintapoihin ja elämänhallintaan, osallisuuteen sekä palvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen. Kunnan hyvinvointityön avulla voimavaroja pystytään kohdentamaan myös hyvinvointierojen kaventamiseen. Hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan Espoossa yhteistyössä eri toimijoiden ja keskeisten kumppaneiden sekä asukkaiden kanssa.

Mennyttä valtuustokautta voidaan sanoa muutosten kaudeksi. Sosiaali- ja

terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen (Sote-uudistuksen) jälkeen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuulunut sekä kuntien että hyvinvointialueen tehtäviin. Kuntien ja hyvinvointialueiden on lain mukaan myös tuettava toisiaan hyvinvoinnin edistämässä. Menneen valtuustokauden aikana yhteistyön rakentuminen on edennyt kuntien ja hyvinvointialueen välillä, joskin se on hyvinvointialueen rakentumisen sekä taloudellisten vaikeuksien takia ollut hidasta.

Myös Espoossa jäätiin odottamaan hyvinvointialueen rakentumista. Monet toimivat mallit lakkasivat olemasta vuoden 2023 aikana tekijöiden puutteessa. Nämä muutokset ovat heijastuneet koko valtuustokauden aikana tapahtuneeseen hyvinvointityöhön, sillä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työ jouduttiin aloittamaan toiminnan uudelleen rakentamisella.

Hyvinvointikertomus -ja suunnitelma jatkossa erillisinä asiakirjoina

Espoossa hyvinvointikertomus kootaan kerran valtuustokaudessa. Hyvinvointikertomuksen tarkoitus on tarkastella mennyttä valtuustokautta suunnitelmassa olleiden tavoitteiden ja toimenpiteiden valossa sekä kuvata espoolaisten hyvinvoinnin nykytilaa.

Hyvinvointikertomuksessa nostetaan esille myös ajatuksia siitä, mitä painopisteitä suositellaan uudelle valtuustokaudelle. Hyvinvointikertomus viedään tiedoksi vaikuttamistoimielimille sekä lautakuntiin.

Hyvinvointisuunnitelma valmistellaan syksyllä 2025 erikseen yhteistyössä eri tulostyöryhmien kanssa sen jälkeen, kun uusi Espoo-tarina on valmistunut. Hyvinvointisuunnitelman tulee tukea kaupungin strategisia tavoitteita ja tällä tavoin varmistetaan, että suunnitelmaa tehdessä huomioidaan sekä strategiset painopisteet, hyvinvoinnin nykytila, hyvinvointikertomuksesta nousseet suositukset sekä paikalliset että alueelliset suositukset hyvinvoinnin painopisteiksi. Uusi valtuusto pääsee käsittelemään hyvinvointisuunnitelmaa ja vaikuttamaan sen muotoutumiseen.

Yhteistyötä hyvinvointialueen sekä hyvinvointialueen muiden kuntien kanssa

Vuoden 2023 alussa muodostettu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on rakentunut kahden vuoden aikana vähitellen. Kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla tehdään erityisesti terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osalta tiivistä yhteistyötä. Alueen kuntien hyvinvointikoordinaattorit

tapaavat kuukausittain yhdessä hyvinvointialueen ja järjestöjen edustajien kanssa.

Valtakunnan mittakaavassa yhteistyö hyte-yhdyspinnalla on erityisen hyvällä tasolla ja halu saavuttaa yhteisiä tavoitteita on jopa poikkeuksellista. Tämä näkyy muun muassa hyvinvointityön kehittämisessä, hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyön synkronoinnissa sekä toisten kuntien auttamisessa. Koska hyvinvointityön rakenteet niin kunnissa kuin hyvinvointialueellakin ovat vielä osittain keskeneräisiä, on ollut hyödyllistä pohtia asioita yhdessä.

Lain vaatimat kuntaneuvottelut pidettiin maaliskuussa 2024 ja tapaamisessa sovittiin vastinparien nimeämisestä kunnan ja hyvinvointialueen välillä niissä toiminnoissa, joissa yhteistyö on välttämätöntä palvelujen onnistumiseksi. Varsinaiset hyte-neuvottelut, joissa sovitaan erityisesti hyvinvointiin liittyvistä yhteisistä tavoitteista, pidettiin 14.11.2024. Hyte-neuvottelut toimivat myös pohjana uudelle hyvinvointisuunnitelmalle.

Hyvinvointikertomuksen on koornut Espoon kaupungin hyvinvointityön asiantuntijaryhmä sekä ikäkausittaiset ohjausryhmät. Apuna työn eri osioissa ovat olleet järjestöjen edustajat sekä Omnia.

Taru Ikäheimonen, hyvinvointipäällikkö; Maria Tiilikkala, yhteisö- ja järjestöyhteistyön erityissuunnittelija; Minna Joensuu, tutkimusjohtaja; Sanna Jaatinen, tutkija; Jussi Sorsimo, HyTe ry; Elina Pulli, kulttuurin tulosityksikön erityisasiantuntija; Virpi Mikama, liikuntapäällikkö; Satu Laukkanen, turvallisuuskoordinaattori; Tiina Järvinen, kaupunkiympäristön toimialan kehittämispäällikkö; Annika Kaarnalehto; Kasvun ja oppimisen toimialan erityissuunnittelija; Virpi Mattila, varhaiskasvatuksen johtaja; Said Aden, erityisasiantuntija; Teemu Haapalehto, maahanmuuttoasioiden johtaja; Tiina Eronen, kaupunkisuunnittelukeskuksen kehittämispäällikkö; Marja-Riitta Lygdman, Omnian palvelupäällikkö; Erja Kumpulainen, Omnian toimialarehtori; Sirkku Kiviniitty, esteettömyysasiantuntija; Kaarina Salonen, moninaisuus- ja osallisuusasioiden päällikkö

I Hyvinvoinnin edistäminen valtuustokaudella 2022–2025

Tiivistelmä

Valtuustokaudella 2022–2025 hyvinvoinnin edistämistyötä tehtiin Espoo-tarinan ja valtuuston hyväksyminen tavoitteiden mukaisesti.

Suurimmat mullistukset valtuustokauden aikana liittyivät niin globaaliin, valtakunnalliseen kuin alueellisiinkin toimintaympäristön muutoksiin. Nämä heijastuivat väestön hyvinvointiin erityisesti taloudellisen tilanteen kiristymisen takia. Myös hyvinvointialueen yhdyspintatyön alkukankeus ja järjestäytyminen ovat heijastuneet kunnassa tehtävään työhön. Espoon päätös odottaa hyvinvointialueen kehittymistä aiheutti vuoden mittaisen katkoksen hyvinvointityön johtamisessa, mikä omalta osaltaan on hankaloittanut työn uudelleen käynnistymistä.

Toimintaympäristön muutoksista huolimatta hyvinvoinnin edistämistyötä on tehty toimialoilla ja tulosityksiköissä.

Lasten ja nuorten osallisuutta on edistetty mm. YHOP (yhteisöllisen opiskeluhuollon

kehittäminen) hankkeen ja yhteisöohjaajien avulla, sekä Kuulumme yhdessä! -oppilaskuntatapahtumissa. Nuoret ovat itse olleet tästä innostuneita ja toivoneet myös jatkoa näille yhteistapahtumille. Hankkeen aikana koulut ja oppilaat ovat olleet aktiivisia toimijoita ja tehneet omalla asuinalueellaan hyvän mielen tempauksia.

Espoon koulunuorisotyöhanke aloitettiin syksyllä 2023, jolloin viisi nuorisonohjaajaa aloitti työn yhdeksässä eri koulussa. Yksi ohjaajista on ruotsinkielisen nuorisotyön ohjaaja. Projektin tarkoituksena on kehittää koulunuorisotyön malli Espooseen ja luoda edellytykset toiminnan vakiintumiselle.

Työikäisten ja erityisesti työelämän ulkopuolella olevien aikuisten vapaa-ajan mahdollisuuksia on haluttu edistää jatkamalla Kaikukortti-toimintaa sekä tarjoamalla maksuttomia sekä edullisia liikunta- sekä kulttuuritapahtumia. Kansalaisopisto mahdollistaa edelleen maksuttomia tai edullisia kursseja erilaisten taitojen kehittämiseen. Hello Espoo - tuoteperheeseen kuuluvat Koto-palvelut

huomioivat erityisesti kotona olevat maahanmuuttajaäidit, joille tarjotaan suomen kielen oppimisen sekä opiskelun mahdollisuuksia. Kaupunginmuseossa toimii useita työikäisiä osallistavia vakiintuneita ryhmiä.

Ikäihmisten palveluita kehitettiin Senioripaku-toiminnan avulla. Palveluita vietiin asukkaiden luokse taajamiin, missä lähimpiin palveluihin on matkaa.

Espoo on ollut mukana Estradi -hankkeessa, jossa kehitetään ikäihmisille suunnattujen digitaalisten kulttuuripalveluiden välittämisen tapaa. Osana Estradi-hanketta Katse Espooseen -kirjan rinnalle ryhdyttiin tekemään Katse Espooseen -podcastsarjaa, joka kokoaa yhteen ikäihmisten tarinoita eri puolilta Espoota.

Erityisryhmien osalta esteettömyyttä on haluttu edistää myös luonnossa ja Lakistoon saatiin valtuustokauden aikana esteetön luontopolku Korenon kierros. Tarvetta olisi laajemminkin esteettömyyden huomioimiselle. Espoossa on tehty kuitenkin jo hyviä päänavauksia erityisryhmien huomioimiseksi liikunta- ja kulttuuripalveluissa.

Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen Espoossa

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kuntalain mukaan kunnan keskeisimpiä tehtäviä. Kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on määritelty terveydenhuoltolaissa (612/2021, 6§). Kuntalain mukaan (410/2015) kunnan tulee pyrkiä edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestävä kehitystä. Sen merkitys on korostunut entisestään hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa.

Hyvinvoinnin edistäminen tulee huomioida kuntastrategiassa, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on toimialojen yhteinen, mikä näkyy myös Espoo-tarinassa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kytkeytyy moneen muuhun kunnan keskeiseen tehtävään, kuten osallisuuden edistämiseen, turvallisuuden edistämiseen, kotoutumisen tukemiseen, elintapoihin vaikuttamiseen, ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen.

Kunnassa tulee päätöksenteon valmistelussa arvioida vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Samoin tulee seurata kuntalaisten hyvinvointia väestöryhmittäin ja raportoida valtuustolle vuosittain. Raportoinnin tulee kertoa kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilasta ja kunnassa toteutetuista toimenpiteistä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin.

Valtuustokausittain on valmisteltava laaja hyvinvointikertomus. Hyvinvointitavoitteiden eli hyvinvointisuunnitelman tulee perustua arvioon nykytilasta ja tarpeista. Kunnan tulee määritellä vastuutahot ja mittarit. Lisäksi on tehtävä yhteistyötä toimialojen välillä ja muiden toimijoiden kanssa.

Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jolla vähennetään haitallista päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä, sekä tupakkatuotteista ja rahapelaamisesta aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja (523/2015, 2§). Se on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä velvoittaa kuntia huolehtimaan ehkäisevän päihdetyön organisoinnista alueellaan (549/2022, 5§).

Hyvinvointi Espoo-tarinassa

Espoo-tarinassa, Espoon strategiassa, kuntalaisten hyvinvointi on vahvasti esillä visiosta lähtien. Siinä todetaan, että Espoo on vastuullinen ja inhimillinen edelläkävijäkaupunki, jossa kaikkien on hyvä asua, oppia, tehdä työtä ja yrittää ja jossa espoolainen voi aidosti vaikuttaa. Espoon tavoitteena on olla Euroopan kestävin kaupunki. Toiminnan järjestämisen ja kehittämisen on oltava ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävä. Espoo on myös sitoutunut saavuttamaan YK:n asettamat kestävä kehityksen tavoitteet vuoteen 2025 mennessä.

Espoon väestö on keskimäärin hyvinvoivaa ja korkeasti koulutettua. Keskeisiksi hyvinvointihaasteiksi Espoo-tarinassa nostettiin muun muassa nopea väestön sekä vieraskielisen väestön kasvu, ikääntyminen ja taloudelliset haasteet. Koronapandemiasta alkanut ja Ukrainan sodan aikana lisääntynyt työttömyys, yksinäisyys ja hyvinvoinnin haasteet ovat jatkaneet kasvuaan. Koronasta toipuessa Espoo reagoi erityisesti lasten ja nuorten lisääntyneisiin hyvinvointihaasteisiin ja pyrki varmistamaan resurssiensa puitteissa, etteivät hyvinvointierot kuten lapsiperheköyhyys, pääsisi kasvamaan. Ukrainan sota, Suomen velkaantumisen, hyvinvointialueiden rakentuminen sekä

hallitusohjelman linjaukset ovat omalta osaltaan kuitenkin vaikuttaneet näiden toimenpiteiden ja resurssien varmistamisen toteutumiseen.

Espoo-tarinassa nostettiin esille, että kaikki Espoossa asuvat ovat espoolaisia ja että heillä tulisi olla mahdollisuus kasvaa ja kehittyä omassa elämässään. Aukkaita kannustetaan aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen sekä huolehtimaan itsestään, läheisistään ja lähiympäristöstään. Runsas kulttuuritarjonta, lähiluonto ja liikuntamahdollisuudet tarjoavat edelleen erinomaisia hyvinvoinnin lähteitä asukkaille. Luonnon ja virkistykseen näkökulmat ovat mukana myös kaupunkisuunnittelussa, ja Espoo pyrkii olemaan edelläkävijä kasvavan kaupungin ja monimuotoisen luonnon yhteensovittamisessa. Espoo tukee hyvinvointia hyvin järjestetyillä palveluilla, jotka helpottavat arjen sujuvuutta. Perheen taustasta tai varallisuudesta riippumatta, tavoitteena on, että kaikki espoolaiset lapset ja nuoret saavat päiväkodeista ja kouluista hyvät lähtökohdat elämään, jatko-opintoihin ja työhön.

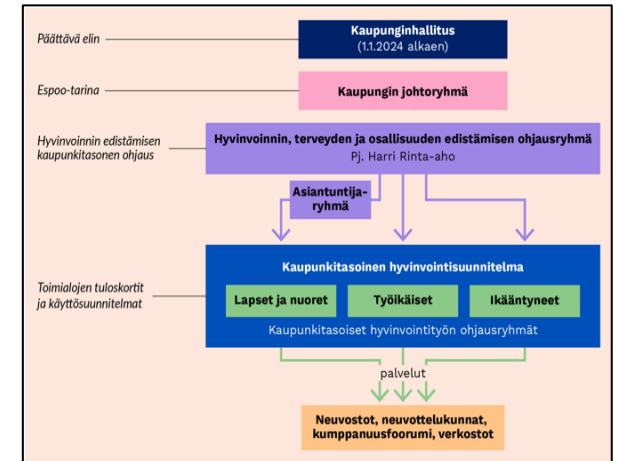
Espoo-tarinassa nostettiin esiin myös kumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö hyvinvoinnin edistämiseksi. Espoo on tehnyt läheistä yhteistyötä erityisesti syrjäytymisen ehkäisyssä, perheneuvonnassa, vanhustyössä ja maahan muuttaneiden kotouttamisessa. Lisäksi asunnottomuutta pyrittiin vähentämään yhdessä kumppaniemme kanssa.

Vuoden 2023 alussa voimaan tullut sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistus on vaikuttanut merkittävästi kunnan hyvinvointitehtävään.

Espoo-tarinassa edellytettiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä espoolaisten hyvät terveydenhuollon palvelut tulee turvata ja samalla luoda hyvät yhteistyömallit hyvinvoinnin edistämiseksi Espoossa yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi Espoo-tarinassa todettiin, että onnellisuus, terveys, hyvinvointi ja mielen hyvinvointi kehittyvät ennen kaikkea läheisistä ihmissuhteista. Tästä syystä Espoo toteuttaa palvelut yhdessä hyvinvointialueen kanssa sekä yhteistyössä asiakkaiden ja heidän läheistensä kanssa. Hyvinvointialueen hitaan rakentumisen vuoksi tässä työssä on päästy vasta alkuun. Kunnalla painopiste on ennaltaehkäisevissä toiminnoissa.

Valtuustokaudelle asetetut neljä poikkihallinnollista kehitysohjelmaa toteuttivat myös omalta osaltaan Espoo-tarinaa. Ne toimivat yhteistyöalustoina, joissa kehitettiin kokeilla ja pilotoiden innovatiivisia ratkaisuja yhdessä kumppanien kanssa. Yksi kehitysohjelmista oli Hyvinvoiva Espoo, joka

Kuva 1. Hyvinvointityön rakenne Espoossa.

keskittyi erityisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen.

Hyvinvointityön johtamisen rakenteet

Espoon kaupungin hyvinvointityön johtamisesta vastasivat menneellä valtuustokaudella kaupungin johtoryhmä, hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmä sekä kolme ikäkausittaista hyvinvointityön ohjausryhmää. Asiantuntijaryhmä toimi valmistelevana ja koordinoivana tahona. Nykyiset hyvinvointityön rakenteet perustettiin vuonna 2017 ja ne mahdollistavat eri toimialojen välisen ja keskeisten kumppaneiden kanssa tehtävän yhteistyön hyvinvoinnin edistämiseksi.

Hyvinvointityön ohjausrakenteiden toimivuutta arvioidaan valtuustokauden lopulla. Tällä

hetkellä saatu palaute viittaa siihen, että viestintää ryhmien välillä tulee kehittää ja toisaalta ryhmien tavoitteita tulee kirkastaa. Arviointia hyödynnetään hyvinvointityön rakenteiden kehittämisessä.

Kaupunginhallitus

Vuoden 2024 alusta kaupunginhallitus on toiminut ylimpänä päättävänä elimenä.

Kaupungin johtoryhmä

Kaupungin johtoryhmä vastaa hyvinvoinnin näkökulmien kytkemisestä kaupungin strategiaan sekä kaupungin toiminnan ja talouden suunnitteluun ja seurantaan.

Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmä

Ohjausryhmä varmistaa, että hyvinvoinnin näkökulmat ovat osa edellä mainittuja prosesseja ja huolehtii, että hyvinvoinnin yhteiset tavoitteet näkyvät toimialojen ja tulosyksiköiden tuloskorteissa. Ohjausryhmä johtaa hyvinvointia koskevien tavoitteiden toimeenpanoa ja edistää hyvinvointia tukevaa yhteistyötä toimialojen ja verkostojen välillä. Ohjausryhmässä on edustus kaikilta toimialoilta, keskeisistä tulosyksiköistä, järjestökentältä sekä Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omniasta. Hyvinvointialueiden aloittaessa työnsä, edustus

näissä ohjausryhmissä on ollut myös hyvinvointialueelta.

Osallisuuden edistämisen rakenteita vahvistettiin sisällyttämällä se vahvemmin ohjausryhmän työhön vuonna 2021, jolloin osallisuus lisättiin myös ohjausryhmän nimeen ja osallisuuden erityisasiantuntija lisättiin kokoonpanoon.

Lasten ja nuorten, työikäisten ja ikääntyneiden ohjausryhmät

Kolme ikäkausittaista ohjausryhmää suunnittelevat, seuraavat ja arvioivat poikkihallinnollista hyvinvointityötä. Nämä ohjausryhmät vastaavat muun muassa ikäryhmää koskevien hyvinvointitavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisesta sekä niiden seurannasta.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjausryhmän alla toimii myös neljä alueellista Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmää (alle 16 v.), joita johtavat suomenkielisen perusopetuksen aluepäälliköt sekä Nuorten hyvinvointityöryhmä (16–29 v.), jota nuorisopalvelut vetää.

Vammaisten näkökulman huomioon ottamista vahvistettiin valtuustokauden alussa. Tehtävään valittu vammaisasiamies siirtyi kuitenkin pian hyvinvointialueelle eikä Espooseen jäänyt vammaisten asioiden asiantuntijaa. Käytännössä tämä heikensi vammaisten näkökulman esille

tuomista. Vammaisneuvosto jatkoi vammaisten näkökulman nostamista esille.

Esteettömyyden näkökulmaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteissa on vahvistettu vuoden 2024 keväästä alkaen, kun esteettömyysasiantuntija liittyi jäseneksi ikäihmisten hyvinvointityön ohjausryhmään. Tämä vahvistaa esteettömyyttä tarvitsevien henkilöiden näkökulman huomioimista hyvinvointitiedon kokoamisen, hyvinvointisuunnittelun ja seurannan osalta. Esteettömyysasiantuntija toimii myös linkkinä vammaisneuvostoon.

Hyvinvointityön asiantuntijaryhmä

Poikkihallinnollinen asiantuntijaryhmä valmistelee Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmän asiat ja toimii samalla hyvinvoinnin edistämisen koordinaatioryhmänä erityisesti strategisella tasolla. Ryhmän vastuulla on myös hyvinvointitiedon koonti ja raportointi.

Hyvinvoinnin kysymyksissä tiivistä yhteistyötä tehdään muun muassa alueella toimivien järjestöjen, seurakuntien ja yritysten kanssa. Tärkeitä kumppaneita ovat myös alueen oppilaitokset.

Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen tiimi

Vuoden 2024 alussa Espoossa aloitti hyvinvointipäällikkö, jonka tehtäviin kuuluu kaupunkitasoisen hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen, seuranta ja arviointi. Tiimiin kuuluu osallisuuden, järjestö- ja yhteisötoiminnan ja viestinnän erityissuunnittelijat sekä sihteerituki. Viestinnän asiantuntijan tehtäviin kuuluu myös ennaltaehkäisevä päihdetyö. Hyvinvointipäällikkö johtaa hyvinvointityön asiantuntijaryhmää sekä toimii Hyvinvoiva Espoo -ohjelman ohjelmapäällikkönä. Hyvinvointipäällikkö vastaa myös vuosittaisen ja valtuustokausittaisen raportoinnin valmistumisesta sekä esittelystä.

Hyvinvointisuunnittelu, seuranta ja raportointi

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ikäkausittaisissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmissä. Toteutuneista hyvinvointityön toimenpiteistä raportoidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä.

Espolaisten hyvinvoinnin tilasta kootaan vuosittain tietopaketti osana laajempaa toimintaympäristön kuvausta.

Hyvinvointitietopaketti toimii tietolähteenä hyvinvoinnin tilan seuraamiselle ja valtuustokausittain koottavalle laajalle

hyvinvointikertomukselle ja -suunnitelmalle. Hyvinvointia koskeva tieto kootaan poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Toimintaympäristöä kuvaavat tietopaketit on koottu Espoon kaupungin verkkosivuille. Lisäksi on hyödynnetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) joka toinen vuosi toteuttaman Kouluterveyskyselyn Espoota koskevia aineistoja vuodelta 2023 ja THL:n Terve Suomi -aineistoa vuodelta 2023. Tulosyksiköt ovat teettäneet omia kyselyitä (mm. Suomenkielisen perusopetuksen vuosittaiset oppilaskyselyt). Syksyllä 2024 tehdyn pääkaupunkiseudun päihdetilannekyselyä on käytetty myös tiedonlähteenä.

Tämä hyvinvointikertomus sisältää nostoja espoolaisten elämänlaadusta, osallisuudesta, tasa-arvoisuudesta, liikkumisesta ja elintavoista, ympäristöstä ja turvallisuudesta sekä mielen hyvinvointiin ja päihteiden käyttöön liittyvistä näkökulmista. Hyvinvointikertomukseen on nostettu Espoon hyvinvointisuunnitelman toimenpiteistä onnistumisia sekä huolenaiheita, jotka toimivat myös ehdotuksina tulevaa hyvinvointisuunnitelmaa ajatellen.

Hyvinvoiva Espoo -ohjelma

Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma ideoi moninaisia tapoja mielenterveysongelmien hoitamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Senioripakutoiminta, jonka tavoitteena on viedä palveluita ikäihmisten luokse, käynnistyi

ohjelman rahoituksella ja myöhemmin toiminta on vakiintunut täydentämään kaupungin muita palveluja.

Ohjelman viimeisinä vuosina toteutettiin alkuopetukseen suunnattu Huomaa hyvä! - ilonpalautuspaketti, joka piti sisällään positiivisen pedagogiikan ja vahvuusajattelun materiaalia, koulutusta opettajille sekä huoltajille. Ohjelman avulla on tuettu lasten osallisuutta mm. rahoittamalla lasten omien ideoiden toteutumista varhaiskasvatuksessa ja oppilaskuntien yhteistapahtuman järjestelyä. Ohjelma kehitti myös kuntalaisten omaehtoista toimintaa ja muuta hyvinvointia edistävää työtä, kuten liikunnan, kulttuurin ja nuorisotyön edellytyksiä edistää espoolaisten terveyttä ja onnellisuutta. Ohjelma ideoi ja ohjasi viestintää sekä toimintatapoja; tuotoksena syntyi Voi hyvin Espoo -esite. Esite on suunnattu kuntalaisille ja viestii siitä, mitä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on. Vihko on käännetty usealle eri kielelle ja löytyy kaupungin internet-sivuilta.

Kehitysohjelman hyötytavoitteista päätettiin alkuvuonna 2022 ja arviointi ohjelman tavoitteista sekä toimenpiteistä tehdään tammikuussa 2025.

Sote-uudistuksen vaikutukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen

Sote-uudistuksen myötä sote-palveluiden järjestämisen vastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023. Uudistuksen jälkeen hyvinvoinnin edistämisen vastuu kuuluu sekä kunnille, että hyvinvointialueille. Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät on määritelty laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 6§ ja 7§). Samat laissa määritellyt tavoitteet sekä kunnalle että hyvinvointialueelle ovat aiheuttaneet epäselvyyttä, mikä tehtävä on kenenkin vastuulla. Taloudellisen tilanteen kiristyminen on vaikeuttanut tilannetta entisestään.

Alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyön kehittäminen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on onnistunut hyvin. Hyvinvointialueen ja alueen kuntien yhteinen HyteData-hanke loi yhteistyörakenteen, joka hankkeen päätyttyäkin on säilynyt yhteistyöfoorumina. Muut yhdyspinnat ja yhteistyö, kuten elintapaohjaus, opiskeluhoito, työttömien terveystarkastukset, lääkehoito, neuvolatarkastukset ja turvallisuusyhteistyö eivät ole onnistuneet vielä saavuttamaan kaikilta osin tyydyttävää tasoa. Tiedonhallintajärjestelmien kirjavuus, hyvinvointialueen säästöpainet sekä työntekijöiden heikko saatavuus valtakunnallisesti, ovat hidastaneet

opiskeluhoollon ja neuvolatoiminnan järjestämistä lain vaatimalla tavalla. Vastaavasti työttömien terveystarkastusten viivästysten syynä on hyvinvointialueen taloudellinen tilanne. Yhteistyörakenteet ovat siis vuoden 2024 lopulla edelleen osittain kesken.

TEA-viisari osoittaa suuntaa kunnan hyvinvointijohtamisessa

TEA-viisari on työkalu, jolla kuvataan terveydenedistämisasiivisuutta eli kunnan

toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Kuntajohtoon sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi sekä voimavarat ovat TEA-viisarin mukaan hyvällä tasolla. Osallisuus on lähellä hyvää tasoa, vaikka asukasfoorumien poisjäänti vaikutti huomattavasti tulokseen.

Kuva 2. TEA-viisari osoittaa kuntajohtoon tilanteen 2023.

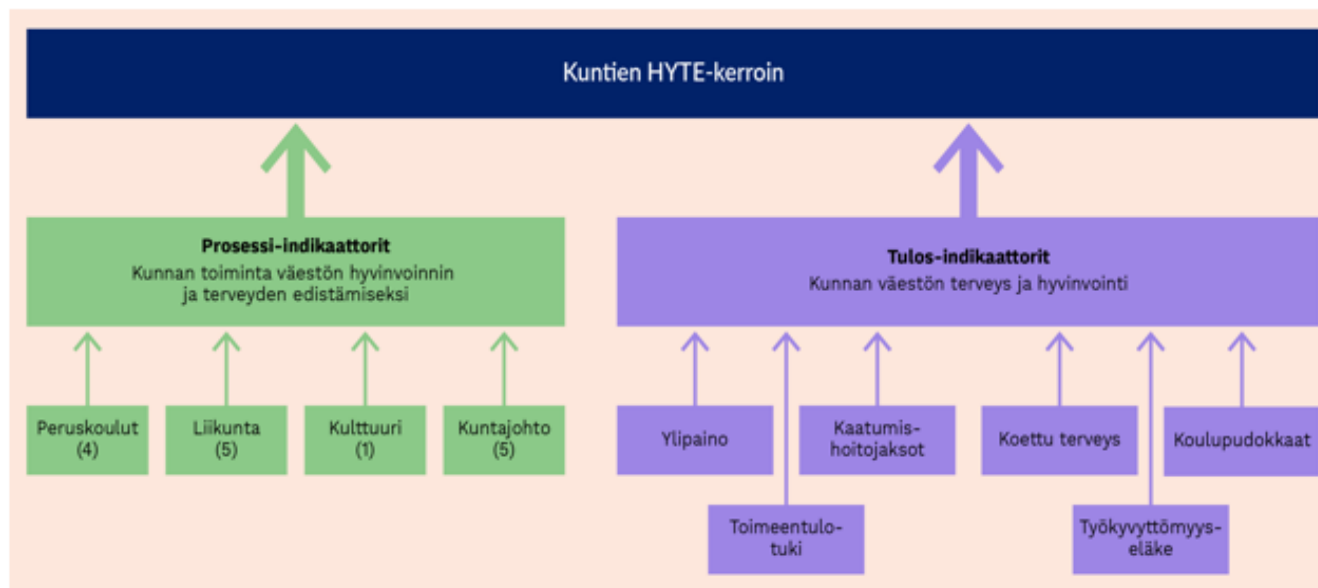
HYTE-kerroin

HYTE-kerroin (Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa) on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden ja tuloksia kuvaavien tulosindikaattoreiden. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan aina määräajoin, eivätkä ne tule aina olemaan samoja.

Vuonna 2024 Espoo sai HYTE-kertoimen tuottamaa rahaa noin 6,2 miljoonaa euroa. Kunta voi käyttää saamansa summan valtiosuuden perusteissa osoitettujen tehtävien hoitamiseen. Espoossa ei ole kirjattu tarkemmin, mihin raha on käytetty.

Prosessi-indikaattorit

Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Niiden avulla mitataan nykytilannetta. Indikaattoreita on kohtuullisen monta, jotta toimintaa voidaan tarkastella laaja-alaisesti. Indikaattorit kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoitulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Prosessi-indikaattorit on kerätty THL:n TEA-

tiedonkeruiden yhteydessä suoraan kunnista eli perustuvat kuntien itsearviointiin.

Toimintaa kuvaavat indikaattorit:

1. [kuntajohto](#) (5 yksittäistä indikaattoria)
2. [liikunta](#) (5 yksittäistä indikaattoria)
3. [peruskoulut](#) (4 yksittäistä indikaattoria)
4. [kulttuuri](#) (1 yksittäinen indikaattori)

Tulosindikaattorit

Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

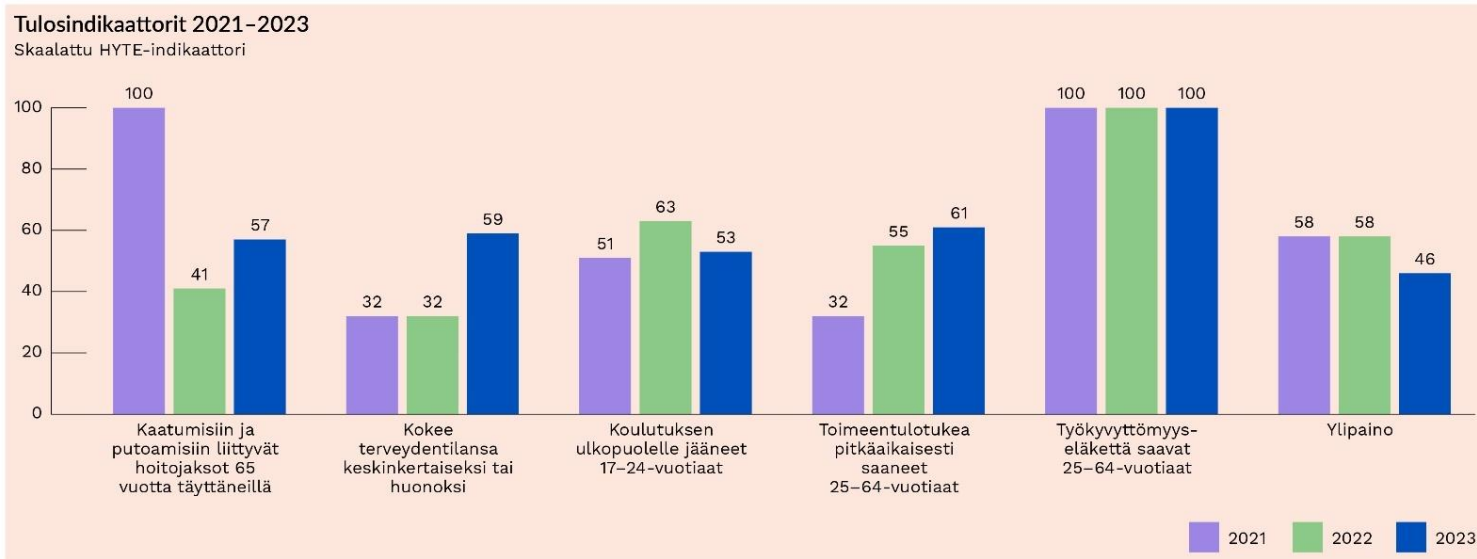
Suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä.

Espoon osalta kehitystä on valtuustokauden aikana tapahtunut pitkien kouluvälituntien määrässä, kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden lakisääteisissä tarkastuksissa sekä oppilaiden poissaolomäärien seurannassa.

Kehityskohteeksi jää erityisesti kouluruokailusuositusten mukainen toiminta kouluissa.

Kuva 3. Tulosindikaattorien nostot vuosilta 2021–2024.

Viereisestä taulukosta nähdään, että edelliseen vuoteen verrattuna kehitystä on tapahtunut erityisesti kaatumisiin ja putoamisiin liittyvissä hoitajaksoissa, toimeentuloa pitkäaikaisesti saaneiden määrissä (25–64 -vuotiaat) sekä jo tavoitelukemissa olleiden työkyvyttömyyseläkettä saaneiden määrässä (25–64 -vuotiaat).

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden arviointia

Valtuustokauden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet muodostettiin ikäkausittaisten hyvinvointityön ohjausryhmien yhteistyössä huomioiden Espoo-tarinan valtuustokauden tavoitteet. Painopisteet hyväksyttiin poikkihallinnollisessa Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmässä.

Valtuustokauden painopisteet vuosille 2022–2025:

- Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta
- Tuemme mielen hyvinvointia
- Kehitämme viihtyisiä, turvallisia ja aktiivisuuteen kannustavia asuinympäristöjä
- Vahvistamme eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseksi

1. Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta

Toimenpiteitä arvioidessa on otettava huomioon, että osallisuus on tapa tehdä yhteistyötä kohderyhmän kanssa. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi tavoitteena on poistaa esteitä osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Näille asioille ei ole määritelty tarkkoja mittareita, vaan toimenpiteet ovat toimintaa, joissa nämä asiat on toteutettu.

1.1 Osallisuus ja yhdenvertaisuus kasvun ja oppimisen palveluissa

Espoon päiväkodeissa, kouluissa ja lukioissa lasten ja nuorten hyvinvointi huomioidaan kokonaisvaltaisesti, jolloin se on keskeisessä asemassa lasten ja nuorten jokapäiväisessä kasvatuksessa ja opetuksessa varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Yhtenä tavoitteena oli varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousu. Siinä onnistuttiin, sillä osallistuminen on noussut 1,6 prosenttia vuosina 2021–2023.

Varhaiskasvatuksessa toteutettiin lapsia osallistava projekti Hyvinvoiva Espoo-ohjelman tuella, jossa 20 yksikköä sai suunnitella hyvinvointia tukevia hankintoja vuonna 2023.

Perusopetuksessa lapsia ja nuoria osallistettiin oppilaskuntatoiminnan kautta erityisesti yhteisöllisyyden ja hyvien tekojen lisäämiseen. Kouluruokalähettiläs-toiminnan kautta oppilaat pääsivät vaikuttamaan oman koulun asioihin ja kouluruokailuun. Lisäksi oppilaita ja opiskelijoita otettiin mukaan mm. sovittelutoimintaan (Verso), tukioppilaksi, yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan ja luokan/ryhmän säännöistä yhdessä sopimiseen.

Nuorisovaltuusto on tärkeä yhteistyökumppani kasvun ja oppimisen toimialalle, ja heidän näkemyksiään kuultiin suunniteltaessa mm. päivityksiä Yhdessä vahvaksi yhteisöksi - kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja häirinnän vastaiseen suunnitelmaan. Nuorisovaltuustoa kuultiin myös kaikkiin valtuustoaloitteisiin vastatessa toimialalta.

Toimintarajoitteisten päiväkotikäisten lasten osallisuutta edistettiin kokeilemalla istumatukia, joilla on mahdollistettu pyörätuolissa istuvien lasten osallistuminen toimintaan lattiatasolla ja hiekkalaatikolla.

Lapsivaikutusten arviointi on sovittu toteutettavan osana päätösten vaikutusten ennakkoarviointia merkittävässä, lapsia ja nuoria koskevissa päätöksissä. Tästä on päätösten valmistelijoille tehty selkeät ohjeistukset. Espoon harrastuspolkuun liittyen lapsivaikutusten arviointi tehtiin vuonna 2024.

Vanhemmuuden tuki

Kouluissa järjestetään lukukausittain vanhempainiltoja, jossa tuetaan vanhempien osallisuutta ja vanhemmuutta. Kasvun ja oppimisen toimiala ja Hyvinvoiva Espoo-ohjelma tuki huoltajia kaupunkitasoisilla Perhepolku-vanhempainilloilla. Alueellisia etävanhempainiltoja järjestettiin vuonna 2022 neljä. Kaupunkitasoisia etävanhempainiltoja järjestettiin kaksi kertaa vuonna 2023. Vuonna 2024 järjestettiin taas alueellisia hyvinvointivanhempainiltoja neljällä eri suuralueella, jossa tarjolla oli keskustelun lisäksi lastenhoitoa sekä ruokaa. Palaute osallistujilta oli yksinomaan myönteistä, vaikka osallistujamäärät jäivät odotettua vähäisemmäksi.

Vieraskielisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeiden tunnistaminen ja palvelujen kohdentaminen tarpeen mukaisesti

Perusopetuksessa työskentelee useita kulttuuriohjaajia koulujen henkilökunnan, lasten ja huoltajien tukena. Myös varhaiskasvatukseen on palkattu kieli- ja kulttuuriopettajia. Jatko-opintoillat, alueelliset vanhempainillat ja yhteistyö järjestöjen ja kaupungin muiden toimijoiden kanssa vahvistivat vieraskielisten lasten palvelujen kehittämistä edelleen.

Monikulttuurisen yhdistyksen Yhteisölähettiläät toimivat yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa. Toiminnan tavoitteena oli tavoittaa erityisesti pienten lasten vanhempia.

STEA-avustusta saaneen Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n Yhdessä vahvemmaksi -hankkeen tavoitteena oli tukea maahan muuttaneiden vanhempien vanhempainiltoja, lisätä maahan muuttaneiden vanhempien osallisuutta, tarjota tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista sekä vahvistaa maahan muuttaneiden vanhempien sosiaalisia verkostoja. Hankkeessa järjestettiin vanhempien ja lasten yhteistoimintaa, kohtaamiskahviloita, retkiä, koulutuksia, henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa sekä pelillisiä palvelukäyntejä.

1.2 Osallisuus ja yhdenvertaisuus liikunta- ja kulttuuripalveluissa

Liikunta- ja kulttuuripalvelut rakentuvat yhteisölliselle ajattelulle, jossa osallisuus ja yhdenvertaisuus ovat sisään rakennettuja arvoja sekä tapoja toimia.

Liikunta- ja kulttuuripalvelut tekevät yhteistyötä varhaiskasvatuksen, opetuksen, nuorisopalveluiden sekä työllisyys- ja maahanmuuttajapalveluiden ja Länsi-uudenmaan

hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi yhteistyökumppaneina toimii merkittävä joukko palveluntarjoajia, järjestöjä, seuroja ja yhdistyksiä, joista suuri osa saa kaupungilta toiminta- ja projektivastuuja. Liikunnan ja kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi myös vapaaehtoistyöllä on suuri merkitys. Yhteistyö mahdollistaa monenlaista osallistumista ja äänen kuuluville saamista. Liikunta ja seuratoiminta tuovat monelle ihmiselle arkeen merkitystä, osallisuutta, halun aktivoitua ja lähteä liikkeelle.

Selvityksessä espoolaisten mielipiteistä kunnallisten palvelujen laadusta asukkaiden tyytyväisyys Espoon kulttuuripalveluihin sai arvosanan 4,02 (asteikko 1–5).

Asiakkaiden tyytyväisyys ohjattuun liikuntaan on säilynyt korkealla tasolla (4,7/5) kevään 2024 asiakaskyselyssä. Yli 80 % vastaajista raportoi kuntonsa parantuneen, ja lähes 70 % koki terveydentilansa kohentuneen liikuntaryhmien ansiosta. Senioriasiakkaat ja erityisryhmät arvostavat erityisesti liikunnan tarjoamaa sosiaalista yhteisöllisyyttä ja aktiivisuuden tukemista. Kyselyn tulokset osoittavat, että liikuntaryhmät edistävät sekä fyysistä hyvinvointia että elämänlaatua.

Liikunta- ja kulttuuripalvelut lasten ja nuorten osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistajana

Lasten, nuorten ja perheiden maksutonta harrastetoimintaa järjestettiin lukuisilla kouluilla sekä syys - että kevätkausilla. Koululaisten loma-ajoilla oli kumppaneiden kanssa yhdessä järjestettyä maksutonta liikunnallista toimintaa sekä liikunnanohjaajien järjestämänä HOP ON HOP OFF-toimintaa. Urheiluseurojen kanssa järjestetyt alakoululaisten Monilajileirit Espoonlahdessa ja Leppävaarassa olivat suosittuja. Liikuntapalveluiden tavoitteena on, että jokaisella olisi mahdollisuus osallistua toimintaan kodin lähellä.

Leiki ja liiku-toiminta (5–6-vuotiaille) yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa tarjosi yhdenvertaisen mahdollisuuden motoristen taitojen harjoitteluun ja hauskaan liikkumiseen. Toiminta laajeni Leppävaaran alueen lisäksi Keski-Espooseen ja Tapiolaan. Espoonlahden alueen Leiki ja liiku -toiminta alkaa tammikuussa 2025 Hybridi -areenalla. Leiki ja liiku -toiminta on inklusiivista ja kaikille sopivaa.

Kulttuurikurkkaus tarjosi yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa kulttuurialan ammattilaisten tuottamaa toimintaa yhdenvertaisesti kaikille 3–5-vuotiaille kunnallisessa varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Vuonna 2024 Kulttuurikurkkaus tavoitti noin 70% myös yksityisissä päiväkodeissa olevista lapsista.

Kulttuuri- ja liikuntapolku KULPS tarjosi esi- ja perusopetuksessa oleville lapsille mahdollisuuden yhdenvertaiseen ja osallisuutta tukevaan toimintaan koulupäivän aikana. Vuoden 2024 aikana käyntimäärät olivat yhteensä lähes 130 000. Kulps-kulttuuripolkua on lisäksi pilotoitu myös toisen asteen oppilaitoksissa.

Kisakallion kanssa järjestettiin liikunnanohjaajakoulutusta, jota markkinointiin monikulttuuristen ohjaajien saamiseksi mukaan seurojen toimintaan. Nähtiin tärkeänä, että lapsille on esikuvia myös eri taustaisista ohjaajista, mikä saattaa madaltaa kynnystä osallistua toimintaan.

Syksyllä 2023 käyttöön otetun Avustuksilla vaikuttavuutta- avustuksen myötä saatiin lisää maksuttomia liikuntaryhmiä. Kaupunki tarjosi myös vapaata tilaa omatoimiseen liikkumiseen Keski-Espoossa ja Matinkylässä. Maksuttomuus harrastamisessa lisää yhdenvertaisuutta.

Pari vuotta kestänyt Digitalisoituvan liikunnan ja urheilun EU-hanke päättyi. Digiloikka jatkuu Liikettä peleistä - Liikuntapelit hyvinvoinnin ja oppimisen lähteenä -projektina. Kehitämme jatkuvasti digitalisoituvan liikunnan ja e-urheilun toimintaa. Kokeilemme uusia aktiivisuusmuotoja ja luomme pohjaa tulevaisuuden harrastustoiminnalle ja arkiliikunnalle. Samalla haluamme varmistaa sen, että yhä useampi lapsi ja nuori voi liikkua ja harrastaa.

Osallisuuden mahdollisuudet työikäisten liikunta- ja kulttuuripalveluissa

Työikäisten hyvinvointisuunnitelman yksi arvioitava toimenpide oli työelämän ulkopuolella olevien työikäisten hyvinvoinnin tukeminen ennaltaehkäisevästi. Taloudellinen tilanne saattaa asettaa rajoituksia liikunnan tai kulttuurin harrastamiselle, joilla on tutkitusti hyvinvointia lisäävä vaikutus. Espoossa on kuitenkin tarjota sekä täysin maksutonta että hyvin edullista liikuntaa eri muodoissa. Kaikukortti, jonka voi saada jokainen tiukassa taloudellisessa tilanteessa oleva yli 16-vuotias, mahdollistaa maksuttoman pääsyn erilaisiin kulttuurikohteisiin, näyttelyihin, tapahtumiin ja työväenopiston kursseille. Kaikukortin käyttäjämäärät ovat nousseet vuosittain.

Kaupungin liikuntapalvelut tarjoavat monenlaista tekemistä niin pitkään liikuntaa harrastaneille kuin liikunnasta taukoa pitäneille. Liikuntapalvelut antavat myös liikuntaneuvontaa, mikäli kuntalainen ei tiedä, mistä tulisi lähteä liikkeelle. Elintapaohjauksessa liikunnan aloittamisen lisäksi tukea saa myös ravitsemukseen liittyviin kysymyksiin. Soveltavan liikunnan ryhmiä on tarjolla myös työikäisille. Liikuntapalvelut tekevät myös yhteistyötä eri seurojen ja yhdistysten kanssa, jotta tarjonta olisi mahdollisimman monipuolista ja kohderyhmien toivomaa. Tarkoituksena on luoda

yhteistyössä käyttäjien kanssa sellaista toimintaa, jota toivotaan ja tarvitaan.

Kaupunginmuseossa toimii useita työikäisiä osallistavia vakiintuneita ryhmiä kuten museon kehittämis- ja yhteisöryhmä Kampparit ja vapaaehtoisokuvaajat KuvaKamut. Lisäksi kulttuuriympäristökohteissa on Adoptoi monumentti –toimintaa. Kokemus osallisuudesta on hyvinvoinnin kannalta tärkeää.

Ihmisuhteet ja ystävät vaikuttavat hyvinvointiin myös vahvasti. Kirjasto mahdollistaa asukkaille maksuttomat tilat, joissa voi oleskella, tavata ystäviä tai lukea ja opiskella.

Vuonna 2023 Espoon kaupunginkirjasto edisti aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa tarjoamalla mahdollisuuden järjestää oma tapahtuma tai näyttely. Kirjasto tarjosi välineet uuden luomiseen kirjastojen pajoissa sekä tarjoamalla toimintamuotoja, joissa asiakkaat osallistuivat aktiivisesti tai saivat vaikuttaa lopputulokseen. Hauska ja hyödyllinen esimerkki oli vuoden 2024 lasten presidentinvaalit, joissa noudatettiin vaalien toimintatapoja ja osaston presidentti valvoi valtakuntaa jatkossa.

Haasteena Espoossa on tavoittaa kaikki väestöryhmät, esimerkiksi kotona asuvat ikäihmiset ja maahanmuuttajaperheet. Olemassa olevia palveluita kehitetään paremmin saavutettaviksi muun muassa kohdennetulla

viestinnällä, maksuttomilla tai edullisilla palveluilla. Syksyllä 2024 mahdollistettiin ensimmäistä kertaa uimahallissa naisten uintivuoro. Kokeilu keräsi suuren suosion erityisesti maahanmuuttajanaisten keskuudessa.

1.3 Osallisuus ja yhdenvertaisuus nuorisopalveluissa

Nuorten osallisuus on Nuorisopalveluiden toiminnan keskiössä. Nuorisotiloilla tarjottiin valtuustokauden aikana maksutonta avointa toimintaa, pienryhmätoimintaa sekä kohdennettua pienryhmätoimintaa, jonka suunnittelussa nuoret olivat osittain mukana. Kouluyhteistyö sisälsi välituntitoimintaa ja 7-luokkalaisten ryhmäyttämistä lukuvuoden alussa. Tapiolan nuorisotilassa toteutettiin nuorten toimintaa, joka oli suunnattu erityisesti neurokirjon nuorille ja vammaisille. Ohjaamotalossa oli nuorisokahvilatoimintaa Pride-nuorille.

Alueellisen toiminnan lisäksi nuorten osallisuutta vahvistettiin osallistaan budjetoinnin Manimiitti-toiminnalla ja Nuorisovaltuuston toimintaa tukemalla. Kesätoiminnan kehittämisessä kuultiin nuorten lisäksi myös huoltajien toiveita.

Nuoret osaksi yhteiskuntaa

Nuorten osallisuus yhteiskunnassa kasvaa vähitellen työelämään tutustumisen, kesätöiden ja harjoitteluiden kautta. Nuorten työllistymistä tuettiin kesä- ja yritysseteleillä, joihin olivat oikeutettuja 15–19-vuotiaat espoolaiset. Kesäseteleitä jaettiin vuonna 2023 yhteensä 1600 kpl. Kesäseteleiden määrä on noussut vuoden edellisestä vuodesta sadalla kesäsetelillä. Vuonna 2024 jaossa on 1600 kesäseteliä.

4H-yhdistyksen kanssa yhdessä kehitettyä 300 euron arvoista yritysseteliä jaettiin 60 kpl yrityksen perustamiseen. Lisäksi nuorisopalvelut tarjosivat lyhytkestoisia keikkatöitä yhteistyössä

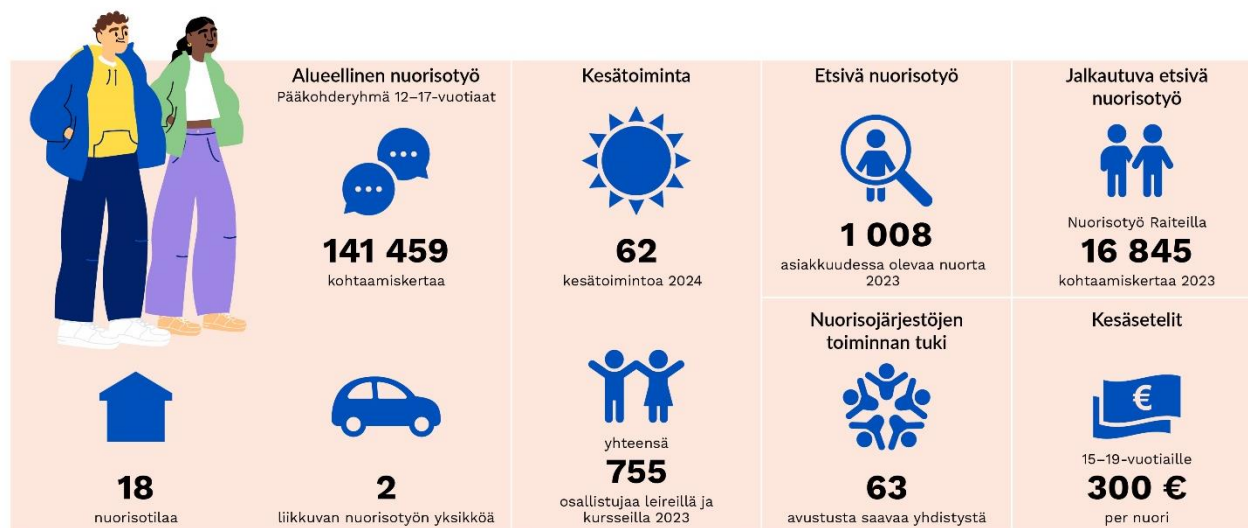
Työllisyys Espoon ja Workpilotsin kanssa - yhteensä 290 nuorta tarttui tähän mahdollisuuteen.

Espoon koulunuorisotyöhanke aloitettiin syksyllä 2023, jolloin viisi nuorisonohjaajaa aloitti työn yhdeksässä eri koulussa. Yksi ohjaajista oli ruotsinkielisen nuorisotyön ohjaaja. Projektin tarkoituksena on kehittää koulunuorisotyön malli vakiintumiselle. Koulunuorisotyön tavoitteena oli mm. edistää oppilaiden osallisuutta koulussa ja auttaa nuorten äänen sekä mielipiteiden esille tuloa.

Ohjaamotalo auttaa kiinnittymään yhteiskuntaan

Ohjaamotalossa toimintaa toteutetaan noin 60 asiantuntijaorganisaation kanssa yhteistyössä. Ohjaamotalon Starttipisteestä saa ajanvarauksetonta neuvontaa ja ohjausta mm. nuorisotyön, liikuntaneuvonnan, asumisen tuen, aikuis- ja perhesosiaalityön sekä työllisyysasioiden ja mielen hyvinvoinnin teemoissa. Lisäksi Ohjaamotalossa toteutetaan useita nuorten arkea ja elämänhallintaa tukevia pienryhmiä ja valmennuksia. Espoossa on yksi nuorisotila, jossa toimintaa järjestetään ruotsin kielellä. Espoolaisnuorten käytössä on kaksi ruotsia puhuvaa etsivää nuorisotyöntekijää. Ruotsinkielistä nuorten ohjauspalvelua ostetaan Luckanilta ja yhteistyötä tehdään Espoon Ohjaamotalon kanssa.

Ohjaamotalossa sijaitsee myös Etsivä ja jalkautuva etsivä nuorisotyö. Ensisijaisesti etsivät nuorisotyöntekijät palvelevat koulutuksen tai työelämän ulkopuolella olevia nuoria sekä niitä, jotka toivovat apua johonkin itseä askarruttavaan asiaan. Etsivät auttavat nuoria rakentamaan oman näköistä elämää – olosuhteita, joihin voi olla itse tyytyväinen ja joiden avulla voi jatkaa luottavaisin mielin eteenpäin. Etsivässä nuorisotyössä tavoitettiin vuonna 2023 yhteensä 537 nuorta. Etsivät nuorisotyöntekijät osallistuivat myös kutsuntoihin ja Aikalisä-toimintaan. Jalkautuvassa etsivässä nuorisotyössä kohdattiin nuoria mm.

kauppakeskuksissa, kentillä, skeittipaikoilla, juna-aseilla ja metrossa.

Nuorisopalveluiden alueellisen nuorisotyön kohtaamiskertoja oli vuonna 2023 yht. 141 459, mikä on 12,5 % enemmän vuoteen 2022 verrattuna. Ohjaamotalon nuorten kohtaamiskerrat olivat yhteensä 35 430, mikä on 25 % enemmän vuoden takaiseen nähden. Kaikki nuorisopalveluiden kohtaamiskerrat olivat vuonna 2023 yhteensä 176 890, mikä on vuoden takaiseen verrattuna 16,2 % enemmän.

Harrastamisen Suomen malli mahdollistaa maksuttoman harrastamisen

Espoon harrastuspolku toteuttaa Harrastamisen Suomen mallia Espoossa. Kulttuurin tulosityksikön koordinoima toimintamalli on käynnistynyt vuonna 2021 ja vastaa vuosittain yli 200 lukuvuoden mittaisen harrastusryhmän järjestämisestä Espoon peruskouluissa. Harrastuspolun ryhmät ovat 3.–9.-luokkalaisille suunnattuja vapaa-ajan harrastusryhmiä, jotka järjestetään koulupäivän jälkeen, yleensä koulujen tiloissa, lähes kaikilla Espoon peruskouluilla. Harrastustoiminta perustuu lasten ja nuorten toiveisiin. Toiveita kartoitetaan kaupunginlaajuisilla kyselyillä sekä osallistavammilla menetelmillä, kuten haastatteluilla ja työpajoilla.

Harrastuspolun toiminnasta teetettiin kesällä 2024 lapsivaikutusten arviointi, minkä perusteella todettiin, että toiminta on todella vaikuttavaa; toiminta on lapsilähtöistä, osallistavaa ja innovatiivista. Yli 2000 viikoittaisesta harrastusosallistujasta 24 % ei ollut muita harrastuksia. Koska toiminnassa pyritään nimenomaan purkamamaan osallistumisen esteitä, on sen kehittämisessä myös monia haasteita ratkaistavana tulevina vuosina. Harrastuspolulla kehitetäänkin nyt ratkaisuja siihen, että miten alueiden erilaiset sosio-ekonomiset tilanteet, lasten erilaiset lähtökohdat harrastamiseen ja osallistujien monikielisyys voidaan huomioida paremmin harrastusryhmissä. Harrastuspolulla on vuonna 2024 panostettu erityisesti maahanmuuttaja-taustaisten lasten ja nuorten harrastuneisuuden edistämiseen kohtaamalla ja haastatteleamalla juuri näitä kohderyhmiä ja muotoilemalla palveluita kertyneen asiakasymmärryksen perusteella.

Espoon harrastuspolun koordinaatio tekee aktiivista yhteistyötä koulujen oppilashuollon, kulttuuriohjaajien ja maahanmuuttajajärjestöjen kanssa, jotta yhä useammalla nuorella olisi mahdollisuus mielekkääseen harrastukseen. Yksi merkittävä osa harrastamisen kokonaisuuden edistämistä on yhteistyö SOS-lapsikylän kanssa. Edistämme kaupunkitasoisesti Unelmista totta – harrastustuen käyttöä, jolla mahdollistetaan pienituloisten perheiden lasten ja nuorten

osallistuminen maksulliseen harrastustoimintaan.

1.4 Osallisuus ja yhdenvertaisuus lähtökohtana maahanmuuttopalveluissa

Espoon kaupungin väestöstä noin neljännes puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Osa heistä on asunut Suomessa pitkään ja osa on tullut Espooseen vastikään. Vieraskielisten taustat ovat hyvin erilaisia: osa on korkeakoulutettuja, osa on tullut opiskelemaan, toiset perheen perässä ja kolmannet pakolaisina. Ekaluokkalaisista jo 60 % on Suomessa syntyneitä monikielisiä lapsia. Tämä osuus tulee tulevina vuosina vielä kasvamaan. Tiedot ja taidot selviytyä uudessa maassa ovat kovin erilaiset.

Espoon kaupunki tarjoaa palveluja maahanmuuttaneille Hello Espoo -tuoteperheen avulla. Hello-Espoo -info auttaa arjen asioissa selkosuomeksi, englanniksi tai omalla kielellä puhelintulkin avustuksella. Hello Espoo -tuoteperhe vastaa 1.1.2025 muuttuvaan lakiin kotoutumisesta. Kotouttaminen on ollut tämän valtuustokauden tärkeä painopiste ja tavoitteena on saada uudet espoolaiset yhdenvertaisiksi yhteiskunnan jäseniksi.

Koto-Espoo tarjoaa kotoutumispalveluita espoolaisille henkilöille, jotka ovat työvoiman ulkopuolella. Esimerkiksi kotivanhemmille ja yli 65-vuotiaille henkilöille. Koto-Espoo tarjoaa yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa liittyen esimerkiksi kielen opiskeluun, urasuunnitelmiin ja vapaa-ajan viettoon.

Koto-Espoo tarjoaa myös erilaista ryhmätoimintaa yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa. Esimerkiksi suomen kielen kursseja, yhteiskuntaorientaatioita (Tervetuloa Suomeen -kurssit) sekä perhekerhoja. Toiminta on ilmaista ja lastenhoito on järjestetty. Toimipisteet löytyvät Espoon keskuksesta sekä Matinkylästä. Erityisesti kielen oppimisen on todettu lisäävän edellytyksiä yhteiskuntaan integroitumiseen.

TalentEspoo -tapahtumat ovat potentiaalisten työnantajien ja työntekijöiden kohtaamisia. Valtuustokaudelle asetettu tavoite (1000 uutta osaamiskeskuspalveluiden asiakasta vuodessa) on ylittymässä reilusti, mikäli trendi jatkuu seuraavina vuosina samalla tavalla.

1.5 Osallisuus ja yhdenvertaisuus toimintarajoitteisten näkökulmasta

Valtakunnallisessa selvityksessä ([Epävarmuutta ja vaihtelevaa osallisuutta. Selvitys ihmisoikeuksien toteutumisesta vammaisten](#)

[henkilöiden arjessa](#), 2023) vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista todettiin, että vammaiset henkilöt kokevat laaja-alaista eriarvoisuutta ja syrjintää arjessaan. Vammaisten ja toimintarajoitteisten espoolaisten hyvinvoinnin seurantatietoja on vähän saatavilla.

Huolta ja negatiivisia kokemuksia liittyy etenkin työllistymiseen, riittävään elintasoon ja turvallisuuteen. Selvityksen mukaan monien vammaisten ihmisten oikeuksia loukataan jatkuvasti ja heidän turvallisuuteensa liittyy pahoja puutteita. Vastauksissa korostuu palvelujen saatavuuden sattumanvaraisuus. Myös mielenterveys on koetuksella arjessa kasaantuvien syrjinnän ja eriarvoisuuden kokemusten takia. Parhaimmillaan mm. vammaispalvelut vahvistavat vammaisten ihmisten itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeutta. Rakenteellisia ja sosiaalisia esteitä on kuitenkin edelleen paljon.

Vammaispalvelut siirtyivät vuoden 2023 alusta hyvinvointialueen vastuulle ja kunnan tehtäväksi on jäänyt sosiaalisten ja fyysisten esteiden vähentäminen toimintarajoitteisille.

Osallistuminen vapaa-ajan toimintaan ja urheiluun vaihtelee vammaryhmien mukaan. Sosiaalisesti vammaisista suurin osa ei voi osallistua mieleiseen toimintaan ja fyysisesti, sosiaalisesti tai psyykkisesti vammaisista useimmat eivät harrasta liikuntaa. Alle 17-

vuotiaiden vammaisten osallistumismahdollisuudet ovat heikoimmat erityisesti liikunnan suhteen. 13–16-vuotiaista vastaajista 64 % ja alle 13-vuotiaista 78 % ei pystynyt harrastamaan mielekästä liikuntaa. Yli 24-vuotiailla tilanne on parempi.

Harrastamista rajoittavat esteelliset harrastuspaikat, puutteelliset vammaispalvelut ja tulkkauspalveluiden saatavuus. Myös ystävän tai seuran puute vaikuttaa osallistumiseen. Inklusiivisuutta ja tilojen esteettömyyttä on tärkeää kehittää. Espoossa Tapiolan nuorisotila soveltuu vammaisille nuorille ja tarjoaa 16–29-vuotiaille kohdennettua YoloHuone-toimintaa.

Espoossa on tehty hyviä päänavauksia erityisryhmien huomioimiseksi liikunta- ja kulttuuripalveluissa. Espoossa on käynnistetty vuoden 2024 lopulla soveltavan liikunnan työkirjan eli kehittämissuunnitelman valmistelu vuosille 2025–2027. Espoon kaupungin kulttuuritalot ja -palvelut palvelualue käynnisti vuonna 2024 yhteistyön Outsider Art Festivalin kanssa. Festivaalin toiminnan tavoitteena on tukea outsider-taiteen, taiteilijoiden ja marginaalikulttuurin yhdenvertaista asemaa taiteen ja kulttuurin kentällä. Festivaali toteutetaan inklusiivisesti kuratoiden. Inklusiivisella kuratoinnilla, jolla tarkoitetaan sitä, että festivaalin ohjelma suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä taidekentällä toimivien vähemmistöryhmien (vammaset,

mielenterveyskuntoutajat, seksuaalivähemmistöt, maahanmuuttajat) kanssa.

1.6 Osallisuus kaupunkisuunnittelussa

Kaupungilla on lakisääteinen velvollisuus kuulla kaupunkilaisia kaavoitukseen liittyen. Espoossa nähdään, että asukkailla on kotikaupungistaan tietoa, jota kaavan suunnittelijoilla tai muilla asiantuntijoilla ei ole. Tätä, usein kokemuspohjaista tietoa ja näkemystä, hyödynnetään kaupunkisuunnittelussa. Vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa suunnitellaan parempaa Espoota. Asukkaiden kokemustietoa ja kehittämisideoita kerättiin Mun Espoo -kartalla kyselyllä syksyllä 2020 ja 2024.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus toteuttaa vuorovaikutusta monin keinoin. Asemakaavan tai yleiskaavan valmistelua voi seurata ja samalla vaikuttaa siihen. Kaupunkisuunnittelukeskus mahdollistaa vuorovaikutusta myös hankkeissa, joissa tietyn alueen kehittämistä tarkastellaan kokonaisuutena. Niitä kutsutaan maankäytön tarkasteluiksi.

Kaupunkisuunnittelukeskus toteutti valtuustokauden aikana osallistuvan budjetoinnin pilotin Suurpellossa. Hanke saatiin maaliin syksyllä 2024 ja Suurpeltoon nousi ulkokuntosalipaikka. Pilottia pidettiin asukkaiden

osalta hyvänä, mutta haasteeksi muodostui jo budjettikauden alussa lukkoon lyödyt resurssit ja aikataulut maanmuokkauksen osalta. Mikäli vastaavanlaisia pilotteja vielä jatketaan, on tärkeää varmistaa, että kaikki asiaan liittyvät henkilöt ovat mukana, kun osallistavaa budjetointia suunnitellaan.

1.7 Osallisuus ja yhdenvertaisuus ikääntyneiden näkökulmasta

Hyvinvointisuunnitelman valtuustokauden tavoitteena oli ikääntyneiden aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen sekä viestinnän, ohjauksen ja neuvonnan toiminta siten, että se tavoittaa ikääntyneet. Teknologian ja helppokäyttöisten sähköisten palveluiden haluttiin edistävän osallisuutta ja auttavan arjessa. Esteettömyyttä tavoiteltiin osallistumisen mahdollistumiseksi.

Liikunta- ja kulttuuripalvelut ovat ikääntyneiden osallistumisen, sosiaalisen kanssakäymisen ja toimintakyvyn ylläpitämisen kannalta tärkeitä palveluita. Liikunta- ja kulttuuripalvelut nähdään myös yhdenvertaisina, koska niihin osallistuminen ei edellytä kielitaitoa.

Espoon Sporttiranneke +68 tarjosi maksuttomia liikuntapalveluita espoolaisille seniorille, jotta

maksukyky ei muodostuisi esteeksi liikkumiselle. Myös liikuntapalveluiden ohjatut seniorien ja erityisryhmien liikuntaryhmät olivat rannekkeella maksuttomia. Sporttirannekkeeseen liittyi myös maksuton ystäväetus, jolloin rannekkeen haltija sai ottaa yli 18-vuotiaan liikuntaystävän maksutta mukaan. Kaksivuotisella latauskaudella 2023–2024 Sporttirannekkeen oli ottanut käyttöön 14 091 espoolaista.

Espoon liikuntapalvelut yhteistyökumppaneineen järjestivät kuukausittain maksuttomia Seniorit liikkeelle -hyvinvointitapahtumia erilaisilla tapahtumateemoilla ja eri suuralueilla. Nämä matalan kynnyksen tapahtumat tukivat senioreiden osallisuutta ja hakeutumista mukaan tarjolla oleviin toimintoihin ja palveluihin.

Uusia toimenpiteitä seniori-ikäisille

Tämän valtuustokauden aikana toteutettiin useita seniori-ikäisten toimenpiteitä, jotka edistivät eri tavoin osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Esimerkiksi Senioripaku-toimintamallin avulla vietiin kulttuuri- ja liikuntapalveluja sekä neuvontaa paikkoihin, joihin ikäihmisten oli helppo tulla. Senioripakupysäkeillä kerättiin myös ikäihmisten muistoja, joista muodostui pohja Katse Espooseen -kirjalle. Katse Espooseen -kirja valmistuu keväällä 2025.

Espoo oli mukana myös Estradi -hankkeessa, jossa kehitettiin ikäihmisille suunnattujen digitaalisten kulttuuripalveluiden välittämisen tapaa. Osana Estradi-hanketta Katse Espooseen

-kirjan rinnalle ryhdyttiin tekemään Katse Espooseen -podcastsarjaa, joka kokoaa yhteen ikäihmisten tarinoita eri puolilta Espoota.

Osallisuuden esteitä madaltava Sateenkaariseniorit ry Espoon ryhmä kokoontui kerran kuussa kaupunginmuseon WeeGeen tiloissa (vuodesta 2023), tavoitteena nykyistä moninaisempi KAMU.

Espoossa toimii lukuisia eläkeläis- ja seniorijärjestöjä, jotka edistävät omalta osaltaan iäkkäiden paikallista osallisuutta ja hyvinvointia. Iäkkäiden järjestöt aktivoivat vuosittain useita tuhansia espoolaisia liikkumaan, harrastamaan kulttuuria, osallistumaan ja auttamaan toisiaan.

Viestintä ja sähköiset palvelut

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman tavoite viestinnän tavoitettavuudesta ei ole onnistunut kaikilta osin. Viestintä on kuntalaisen näkökulmasta yksi tärkeimmistä asioista, jotta tieto palveluista saavuttaa asukkaat. Sisältöjä on täydennetty saavutettavuusdirektiivin mukaisesti edelleen valtuustokauden aikana, mutta tieto on edelleen kuntalaisen näkökulmasta hajallaan.

Viestintä hyvinvointialueen palveluista tapahtuu pääasiassa hyvinvointialueen omien sivujen kautta, mutta kaupungin sivuilta on haluttu vielä joiltain osin ohjata kuntalaisia hyvinvointialueen sivuille. Seniorineuvonnasta on kerrottu mm. Senioripakutoiminnan yhteydessä ja tieto on levinnyt melko hyvin ikäihmisten keskuudessa.

Sähköpostin käyttäminen on jo suurimman osan ikääntyneiden arkipäivää. Tarvetta digiohjaukselle ja neuvonnalle silti edelleen on. Espoossa tällaista neuvontaa tarjotaan kasvotusten asiointipisteillä, kirjastoissa, puhelimitse, Espoo-infoissa sekä Hello Espoo-infossa.

Esteettömyys itsenäisen elämän tukena

Valtuustokauden aikana esteettömyyden haasteeksi havaittiin ongelmat todellisen esteettömyyden toteuttamisessa. Viestin kulku aliurakoitsijoille ei aina toteutunut, jolloin lopputulos ei ollut haluttu. Vanhojen kerrostalojen peruskorjaushankkeissa Espoon kaupungin kaupunkiympäristön asiakaspalvelu ei resurssipulan vuoksi antanut neuvontaa, vaikka se oli asetettu tavoitteeksi. Elinympäristön esteettömyyden arviointi on ollut välillä tauolla, pisimpään jopa vuoden ajan. Uusi vakituinen esteettömyysasiantuntija saatiin kaupungille vasta vuoden 2024 aikana.

Hyvinvoiva Espoo -ohjelman avulla valtuustokauden aikana rakennettiin esteetön luontopolku Korenon kierros Lakistoon.

2. Tuemme mielen hyvinvointia

Positiivinen mielenterveys (mielen hyvinvointi) on voimavara ja olennainen osa terveyttä ja hyvinvointia. Se on myös tärkeä yksilön hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta. Positiivisen mielenterveyden käsitteitä on useita, mutta yhteistä niille on, että niissä korostetaan eri painotuksin yksilön

- psyykkisiä voimavaroja (esimerkiksi taito kohdata vastoinkäymisiä),
- vaikuttamismahdollisuuksia omaan elämään,
- toiveikkuutta ja elämänhallinnan tunnetta,
- tyydytystä tuottavien sosiaalisten suhteiden olemassaoloa sekä
- myönteistä käsitystä omasta itsestä ja omista kehittymismahdollisuuksista (esimerkiksi hyvä itsetunto).

2.1 Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen

Valtuustokauden Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteina oli erityisesti väkivallalta suojelu sekä yleisesti lasten, nuorten ja perheiden mielen hyvinvoinnin vahvistuminen.

Toimialan strategian mukaisesti kasvun ja oppimisen toimialan palveluissa reagoidaan ajankohtaisiin hyvinvointihaasteisiin ja varmistetaan, etteivät perheiden hyvinvointierot pääse vaikuttamaan lasten ja nuorten kokemuksiin kasvun ja oppimisen polulla. Mielen hyvinvoinnin tukeminen on korostunut osana koronasta toipumista.

Kasvun ja oppimisen toimialalla on tehty systemaattista kehittämistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Valtuustokauden aikana toimiala on päivittänyt mm. Päihteiden käytön ehkäisyn ja käyttöön puuttumisen suunnitelman sekä Yhdessä vahvaksi yhteisöksi - suunnitelman kiusaamista, väkivaltaa, häirintää ja syrjintää vastaan.

Kouluun kiinnittyminen

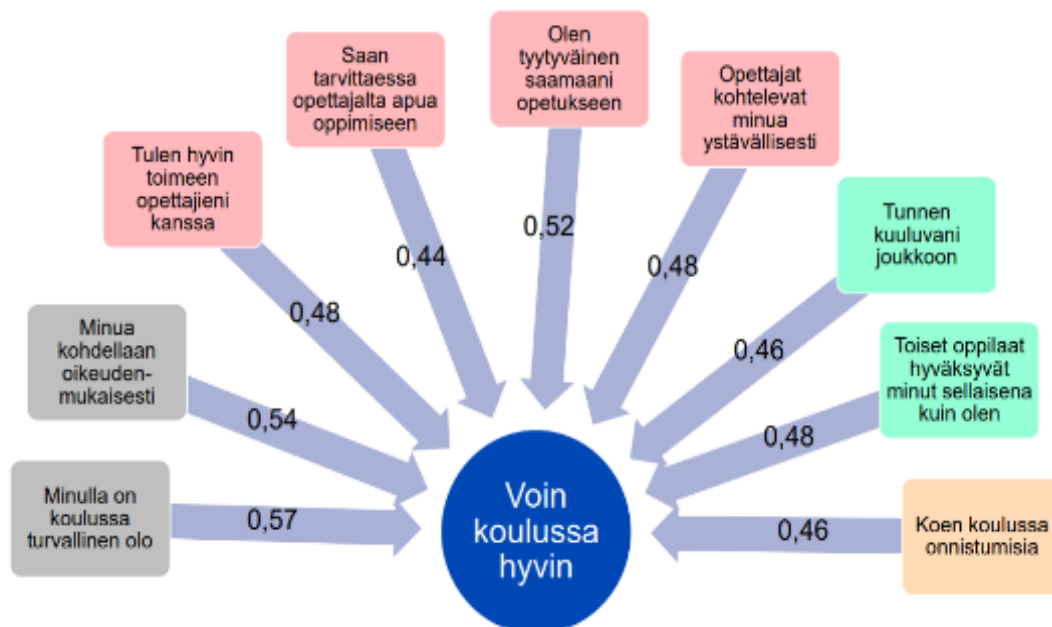
Koulunkäynti tukee lapsen ja nuorten mielen hyvinvointia, koska se luo arkeen rytmiä ja rutiinia. Oppilaiden kouluun kiinnittyminen on olennainen osa oppilaan menestyksestä oppimista ja kasvua. Hyvin kouluun kiinnittyneet oppilaat kokevat oppimisen merkityksellisenä, panostavat opintoihinsa ja kokevat kouluun liittyvät ihmissuhteensa myönteisinä. Tämä myönteinen kiinnittyminen ohjaa oppimista ja edistää oppilaiden mielen hyvinvointia ja kehitystä.

Kasvun ja oppimisen toimiala on ottanut käyttöön LUVNin alueen kuntien yhteisen

poissaoloihin puuttumisen mallin, jossa kouluun kiinnittymisen malli on tärkeä osa koulupoissaolojen ehkäisyssä ja sitä kautta mielen hyvinvoinnin vahvistamisessa. Koululäsnäololla on yhteys oppilaan oppimistuloksiin ja hyvinvointiin sekä myöhempään suoriutumiseen jatko-opinnoista. Perheen tuki lapsen ja nuoren koulunkäynnille ja hyvät ihmissuhteet oppilaiden ja henkilökunnan välillä vaikuttavat merkittävästi oppilaiden kouluun kiinnittymiseen.

Kouluhyvinvointi

Kouluun kiinnittymiseen ja sitä kautta kouluhyvinvointiin voidaan vaikuttaa koulun myönteisellä toimintakulttuurilla, jossa yhteisöllisyys nähdään voimavarana ja koulussa jokainen kohdataan arvostavasti. Kouluun kiinnittymistä voidaan vahvistaa myös systemaattisella ja johdonmukaisella tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisella. Ystävä- ja kaverisuhteet ovat yksi merkittävimpiä hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä koulussa.

Kuva 5. Kouluhyvinvointia selittäviä tekijöitä. Oppilaskysely 2020–2024. Espoo.

Espoon oppilaskyselyssä oppilaiden näkemyksen mukaan kouluhyvinvointiin vaikuttaa moni asia (kuva 5). Vastaukset on kuvassa teemoitettu värin mukaan turvallisuuteen, oppilaan ja opettajan väliseen vuorovaikutukseen, osallisuuden kokemukseen ja onnistumiseen. Turvallisuuden tunteella on kyselyn mukaan suurin merkitys kouluhyvinvointiin. Useissa Espoon kouluissa on satsattu koulun turvallisen ja positiivisen toimintakulttuurin luomiseen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen.

Väkivallalta suojele

Toistuva kiusaaminen on väkivaltaa. Koulussa tapahtuva kiusaaminen on ilmiö, johon ei ole aina helppo puuttua; kiusaaminen tapahtuu usein aikuisten katseilta piilossa, sosiaalisessa mediassa tai siitä ei kerrota aikuiselle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kouluerveyskysely toteutetaan kahden vuoden välein. Kouluerveyskysely tuottaa monipuolista

ja luotettavaa seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Viimeisimpien kouluerveyskyselyiden perusteella kiusaaminen ja väkivalta ovat lisääntyneet niin koulussa, vapaa-ajalla kuin kodeissa. Eniten viikoittain kiusaamisen kohteeksi joutuneita on alakoulussa.

Espoo teettää omaa oppilaskyselyä peruskouluissaan vuosittain. Oppilaskyselyssä kysytään oppilaiden näkemyksiä oman koulun kiusaamiseen sekä kiusaamiseen puuttumiseen. Tulosten perusteella koulun aikuisten puuttumisella on erittäin vahva yhteys siihen, miten koulukaverit puuttuvat tilanteeseen nähdessään. Aikuisten malli ja esimerkki rohkaisevat myös lapsia ja nuoria puuttumaan kiusaamiseen.

Espoossa päivitettiin osana kaupunkitasoista opiskeluhoitosuunnitelmaa kevään 2024 aikana kiusaamisen vastainen suunnitelma (Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Suunnitelma kiusaamista, väkivaltaa, häirintää ja syrjintää vastaan Espoon kasvun ja oppimisen toimialalla). Aiheesta on järjestetty myös työpajoja perusopetuksen henkilökunnalle.

Kasvun ja oppimisen toimiala tarjoaa Someturva-palvelun kaikille perusopetusikäisille ja lukiolaisille sekä ostaa pitkittyneiden

kiusaamistapausten selvittämiseen apua Aseman lapset ry:ltä (ns. K0-toiminta). Someturva-palvelussa lapsi voi ilmoittaa somessa tapahtuvasta häirinnästä, jossa ilmoituksen arvioi juristi. Someturvasta saa myös ensiapua häirintätilanteissa. Lisäksi Espoossa on palkattu kaksi jalkautuvaa yhteisöohjaajaa, jotka koulu voi tilata avukseen kouluyhteisössä olevien äkillisten haasteiden ja pitkittyneiden pulmatilanteiden ratkaisemiseksi kiusaamiseen ja väkivaltaan liittyen. Opettajille on järjestetty säännöllisesti osaamisen kehittämistä edellä mainituista teemoista.

Muun väkivaltatyön ehkäisy

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteissä nostettiin esille erityisesti Barnahus-mallin ja tyttöjen sekä naisten silpomisenehkäisytyö. Henkilöstöä on koulutettu lapsiin kohdistuvan väkivallan havaitsemiseen ja palveluiden tarjoamiseen [Barnahus-mallin](#) mukaisesti.

Espoossa on toiminut useita vuosia tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastainen FGM-työryhmä, joka laajentui LUVN-tasoiseksi verkostoksi vuoden 2024 alussa. Verkostossa jaetaan materiaalia ja järjestetään koulutuksia

kuntien ja hyvinvointialueen henkilökunnalle silpomisaiheesta. Syksyn 2024 aikana

opiskeluhuollon henkilökunta perehdytettiin aiheeseen.

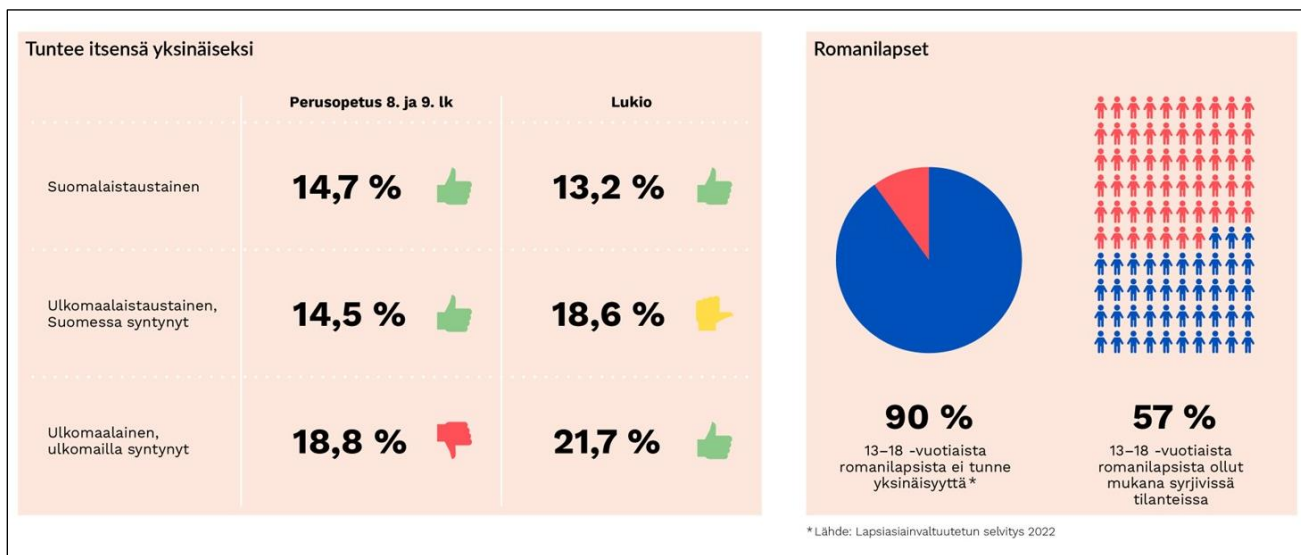
Kouluturvallisuusryhmä kokoontui säännöllisesti. Ryhmässä on mukana myös poliisin edustus ja yhteistyötä tehdään myös väkivaltateeman ympärillä jatkuvasti sekä poliisin, hyvinvointialueen että järjestötoimijoiden kanssa.

Vähemmistöryhmien kokema syrjintä ja rasismi

Erityisesti vähemmistöihin kuuluvat ovat alttiita kiusaamiselle. He saattavat kokea stressiä ja painetta siitä, että voi kohdata ennakkoluuloja, syrjintää tai vihamielisyyttä vähemmistöön kuulumisen vuoksi. Tätä kutsutaan vähemmistöstressiksi.

Kouluterveyskyselyn mukaan viikoittain koulukiusaamista kokeneiden määrä on kasvanut 8. ja 9. luokkalaisten suomalaistaustaisten sekä ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten yläkoululaisten kohdalla. Sen sijaan Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten 8. ja 9. luokkalaisten kokema viikoittainen kiusaaminen on puoliintunut.

Kiusaamisen ja väkivallan lisäksi seksuaalinen häirintä ja syrjintäkokemukset ovat yleisiä. Seksuaalista häirintää on 8.–9. luokkalaisista tytöistä kokenut 44,8 % ja 12,9 % pojista. Kokemukset syrjinnästä ovat yläkoulun 8.–9. luokkalaisilla yleisimpiä ulkomaalaistaustaisilla, Suomessa syntyneillä tytöillä (54 %, vrt. suomalaistaustaiset 37,6 %) ja ulkomailla syntyneillä pojilla (42,5 %, vrt. suomalaistaustaiset 24 %).

Valtakunnallisissa tuloksissa sukupuolivähemmistöihin kuuluvista 65 % oli kokemusta syrjinnästä, ja 55 % seksuaalivähemmistöihin kuuluvista.

Valtioneuvoston (2023) selvityksen mukaan, aikuiset kouluissa ja työpaikoilla eivät puutu läheskään aina vieraskielisten lasten ja nuorten kohtaamaan rasistiseen ja syrjivään käytökseen. PKS (2023) tutkimuksessa todettiin, että sateenkaarinuorista pienempi osa koki, että lukiossa puututaan epäasialliseen käytökseen.

Edellä mainittujen tulosten perusteella voi todeta, että kiusaaminen, syrjintä ja rasismi näyttäytyvät vaikeiksi asioiksi puuttua arjessa. Tähän tarvitaan tulevaisuudessa koulutusta, tukea ja toimintatapoja.

Espolaisten nuorten päihteiden käyttö

Päihteiden liiallinen käyttö aiheuttaa niin yhteiskunnassa kuin yksilönkin kohdalla merkittävää haittaa sekä inhimillisesti että taloudellisesti arvioituna. Päihteiden käytöllä on yhteys myös mielen hyvinvointiin sekä mielenterveysongelmiin.

Espoossa lasten ja nuorten osalta tupakoinnin trendi on pitkään ollut laskusuunnassa. Nuuskan käyttö on myös laskenut sekä peruskouluikäisten että lukiolaisten joukossa, mutta ammatillisissa oppilaitoksissa nuuskan käyttö on ollut taas

pienessä nousussa. Sen sijaan sähkösavukkeiden käyttö on selvässä nousussa kaikissa ikäryhmissä. Alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa käyttäneiden nuorten määrä on pitkällä aikavälillä tarkasteltuna vähentynyt huomattavasti, vaikka vuoden 2023 osalta peruskouluikäisten alkoholin humalahuominen on taas lisääntynyt. Suomen mittakaavassa tarkasteltuna espoolaisen peruskouluikäiset ovat saavuttaneet muun Suomen keskimääräisen humalahakuisen juomisen. Erityisen positiivista on, että espoolaisten ammattiin opiskelijoiden humalahakuinen juominen on merkittävästi vähäisempää kuin muun Suomen keskiarvo.

Kahden vuoden välein toteutettavan päihdekyselyn (THL) tuloksissa nousee esille, että suurin osa (90 %) päihdekyselyyn vastanneista ei ole havainnut alkoholin, sähkösavukkeiden sekä muiden nikotiinituotteiden välittämistä alaikäisille. Kuitenkin sekä aikuisista että nuorista yli puolet vastaajista on nähnyt alaikäisten päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttöä asuinalueellaan.

Vastauksien vähyden vuoksi suoria johtopäätöksiä ei voida vetää, mutta toisaalta vastausten trendi on pysynyt samana edelliseen mittauskertaan (2022) verrattuna.

Huomionarvoista myös on, että aikuisista 31 % ja nuorista 24 % on pelännyt viimeisen 12 kk aikana

Aina, kun näen selkeästi päihtyneitä ihmisiä, alan pelkäämään heitä. Vaikka he eivät edes olisi tekemässä mitään paha, se että he ovat päihtyneitä, tekee heistä arvaamattomia.

päihtyneessä tilassa ollutta henkilöä, erityisesti julkisissa paikoissa kuten kauppakeskuksissa, liikennevälineissä ja asemilla. Aikuiset korostavat huolta lastensa turvallisuudesta, kun taas nuoret kokevat pelkoa erityisesti pimeään aikaan ja tilanteissa, joissa päihtyneet lähestyvät heitä. Erityisesti sekakäyttäjien arvaamattomuus nousi molemmissa ikäryhmissä merkittäväksi pelon aiheuttajaksi. Päihtyneen henkilön ahdistelemaksi vastaajista oli joutunut nuorten osalta 14 % ja aikuisten osalta 17 %.

Päihdekyselyn vastauksissa koulu nähtiin nuorten vastauksissa edelleen paikkana, josta apua ja neuvoja saa parhaiten, ja jossa toivotaan vielä lisää rehellistä tietoa päihteiden käytöstä, haitoista ja vaikutuksista. On siis erittäin perusteltua vahvistaa edelleen kouluissa tehtävää ennaltaehkäisevää päihdetyötä.

Nuorten päihteiden käyttö

	Perusopetus 8. ja 9. lk	Lukio 1. ja 2. vuosi	Ammatillinen oppilaitos
Tupakoi päivittäin 	3,1 % 0,5 % enemmän kuin vuonna 2021 	1,6 % 0,7 % enemmän kuin vuonna 2021 	10,5 % 0,6 % vähemmän kuin vuonna 2021
Nuuskaa päivittäin 	2,0 % 0,1 % enemmän kuin vuonna 2021 	1,8 % 0,2 % vähemmän kuin vuonna 2021 	10,0 % 1,8 % enemmän kuin vuonna 2021
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa 	8,5 % 1,6 % enemmän kuin vuonna 2021 	14,4 % 0,7 % vähemmän kuin vuonna 2021 	17,9 % 2,7 % vähemmän kuin vuonna 2021

Lähde: Kouluterveyskysely 2023

2.2 Työikäisten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen

Työikäisten hyvinvointisuunnitelman tavoitteena tälle valtuustokaudelle oli erityisesti työelämän ulkopuolella olevien hyvinvoinnin tukeminen ja työikäisten elintapojen edistäminen. Lisäksi tavoitteena oli kolmannen sektorin, kuten järjestöjen avun saaminen työikäisten tueksi.

Työelämän ulkopuolella olevien hyvinvoinnin tukeminen

Työelämän ulkopuolella olevien hyvinvointiin vaikuttavat samat asiat kuin työssäkäyville. Työelämän ulkopuolella olevien ero työssäkäyviin

näky useimmiten tiukkana taloudellisena tilanteena sekä työyhteisön puuttumisena. Nämä tekijät heijastuvat monella tapaa muihinkin hyvinvoinnin osa-alueisiin.

Osa toimenpiteistä on valtuustokauden aikana siirtynyt hyvinvointialueen vastuulle, kuten esimerkiksi asunnottomuuteen liittyvät toimenpiteet, vakanssi Ohjaamotaloon mielenterveys- ja päihdepalveluihin sekä vähävaraisten taloudellinen tuki ja siitä viestiminen.

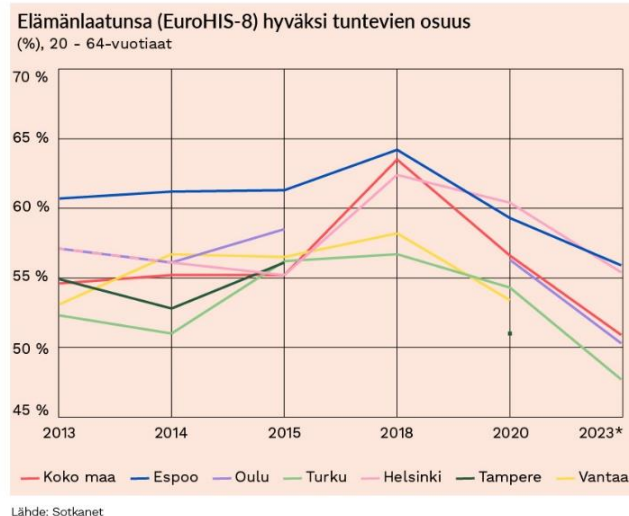
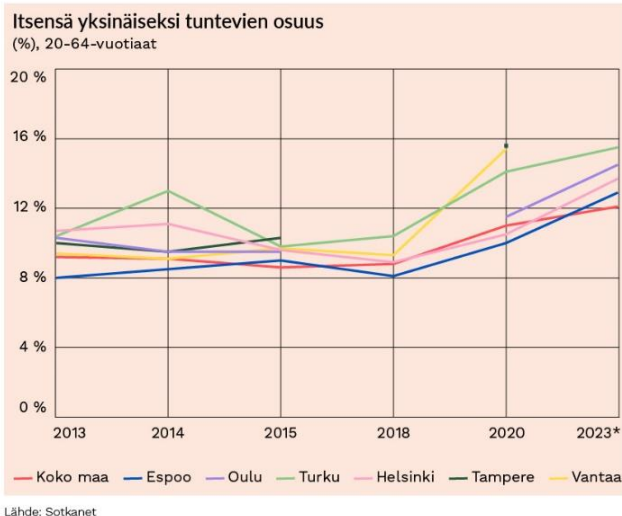
Toimenpiteet, joihin Espoo on voinut vaikuttaa koko valtuustokauden ajan, olivat harrastusmahdollisuuden luominen kaikille, kolmannen sektorin palveluihin ohjaaminen, sosiaalisen raportoinnin lisääminen, matalan

kynnyksen liikkumisryhmiä erityisesti luonto-liikunta -painotteisina ja käynnistäminen sekä moniammatillinen yhteistyö kulttuuriyksikön ja Työllisyys Espoon välillä.

Lähes kaikki valtuustokaudelle asetetuista toimenpiteistä on tavoitettu tai käynnistynyt. Espoon kaupunki tarjoaa maksutonta tekemistä ja harrastusmahdollisuuksia, jotta jokaiselle löytyisi mielekästä tekemistä ilman, että se verottaa kukkaroa. Kulttuuripalveluiden puolella Espoossa on yksi maailman parhaista kirjastoista, joissa voi harrastaa ja tehdä asioita täysin maksutta. Kirjastot ovat tänä päivänä lukemisen lisäksi paikkoja, joissa pääsee toteuttamaan itseään (puutyöt, ompelu, askartelu, keskustelu, leivonta, 3D-tulostus, soittaminen jne.) ja lainamaan tavaroita (esim. laatikkopyörä).

Työväenopistossa osalle kurseista voi osallistua maksutta, mikäli henkilöllä on Kaikukortti. Kurseja on tarjolla suomeksi ja englanniksi. Espoo tarjoaa omana palvelunaan myös ruotsinkielisen Arbiksen palvelut. Ruotsinkielisen työväenopiston palvelut ovat erittäin keskeinen osa ruotsinkielisen aikuisväestön hyvinvointipalveluita.

Tavoitteiden mukaisesti liikuntapalvelut ovat toteuttaneet matalan kynnyksen liikkumisryhmiä eri kohderyhmille. Kaupunki koulutti vieraskielisiä luonto-ohjaajia madaltaakseen

kynnystä luontoliikuntaan vieraskielisten keskuudessa.

Kulttuuriyksikkö ja TyöllisyysEspoo tekivät yhdessä projektin, jossa työttömiä vieraskielisiä espoolaisia harjoitettiin työnhakuun teatterin keinoin.

Sosiaalinen raportointi on sosiaalipuolen työkalu ja sen vuoksi sitä ei systemaattisesti ole otettu käyttöön muilla toimialoilla.

Matalan kynnyksen tukea mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen tarjoavat Espoossa erilaiset mielenterveysjärjestöt, Ohjaamotalo sekä seurakunnat.

Näistä ryhmistä tai eri järjestöjen tarjoamista mahdollisuuksista on mahdollista löytää myös itselleen oma yhteisö, jossa viihtyy. Ihmissuhteet ovat hyvinvoinnin kannalta merkittävä osa.

2.3 Ikäihmisten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen

Valtuustokauden tavoitteena oli, että ikääntyneiden hyvinvointia edistävä toiminta on tavoitteellista ja että siihen on helppo osallistua. Lisäksi tavoitteena oli, että viestintä, ohjaus ja neuvonta tavoittavat ikääntyneet ja että teknologia auttaa arjessa edistämällä osallisuutta. Esteetön elinympäristö ja turvallinen asuminen asetettiin tavoitteeksi tukemaan itsenäistä elämää iäkkäänäkin.

Valtuustokauden tavoitteet ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmassa vaikuttavat kaikki laajasti mielen hyvinvointiin. Erityisesti ikäihmisillä osallisuus, toimintakyky, sosiaaliset suhteet, päätäntävalta omista asioista ja turvallinen asuinympäristö ovat tärkeitä tekijöitä mielen hyvinvoinnin säilymiseksi elinpiirin ehkä muuten pienentyessä.

Suurin osa espoolaisista ikääntyneistä elää itsenäistä ja aktiivista elämää. Vain pieni osa ikäihmisistä Espoossa tarvitsee vanhuspalveluja. Suurin murros sote-muutoksessa koski erityisesti ikäihmisiä, sillä vanhuspalvelut sekä terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueelle kesken valtuustokauden.

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman valtuustokausittaiset toimenpiteet liittyivät osittain tehtäviin, jotka siirtyivät hyvinvointialueelle. Tällaisia olivat mm. kohdennetut terveystarkastukset, vieraskielisten ikääntyneiden ohjauksen ja neuvonnan edistäminen, palvelukeskustoiminnan varmistaminen ja sen sisällön sekä verkoston kehittäminen, hyvän ravitsemuksen edistäminen, Finger-muistisairauksien ehkäisyn toimintamallin laajentaminen terveysasemille, palveluiden ja neuvonnan viestinnän parantaminen (osittain) sekä ikääntyneiden erilaiset asumisratkaisut.

Kaupungille jääviä toimenpiteitä olivat ikääntyneiden omaehtoisen toiminnan sekä järjestötoiminnan tukeminen, päihteiden käyttöön ja tupakointiin vaikuttaminen, hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyön käynnistäminen ja sujuvoittaminen kaupungin osalta, mielen hyvinvoinnin vahvistaminen, kokoontumistilojen varmistaminen, vanhusneuvoston toiminnan kehittäminen sekä uusien toimintamuotojen kehittäminen.

Ikääntyneillä järjestöissä on Espoossa iso rooli. Tätä työtä kaupunki on tukenut vuosittaisilla avustuksillaan eläkeläis- ja seniorijärjestöille sekä sotaveteraaneille. Tilakysymyksiä ei ole pystytty tämän valtuustokauden aikana ratkaisemaan, mutta tavoite on saada tilakysymykset kuntoon seuraavan valtuustokauden aikana. Tila-asioihin liittyy myös

yhteistyö hyvinvointialueen kanssa, jonka rakentuminen on edelleen kesken.

Mielen hyvinvointi vahvistuu omasta toimintakyvystä huolehtimalla. Espoon kaupungin liikunta- ja kulttuuripalveluissa tarjotaan matalan kynnyksen palveluita, kuten maksutonta ikäihmisten +68 sporttiranneketta, Kaikukorttia, kirjasto-, museo- ja tapahtumapalveluita. Palveluita viedään myös uusiin toimintaympäristöihin sellaisten ihmisten tavoittamiseksi, jotka eivät eri syiden takia voi käyttää nykyisiä liikunta- ja kulttuuripalveluja. Tästä esimerkkinä orkesterimuusikoiden konsertit, Senioripaku-toiminta sekä kotikirjaston palvelut.

3. Kehitämme viihtyisiä, turvallisia ja aktiivisuuteen kannustavia asuinympäristöjä

Hyvinvointisuunnitelman valtuustokauden tavoitteeksi asetettiin turvallinen, aktiivisuutta lisäävä ja viihtyisä asuinympäristö.

3.1 Kaupunkiympäristö vaikuttaa hyvinvointiin

Kaupunkiympäristö on ihmisten rakentamaa ympäristöä. Kaupungissa asumiseen liittyy paljon tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin. Toiset tekijät ovat helpommin tunnistettavissa kuin toiset, ja yksilöllä on myös omalla toiminnallaan mahdollista vaikuttaa omaan hyvinvointiin omassa ympäristössään. Hyvinvointia tukeva ympäristö muodostuu luonnon, kulttuurin ja rakennetun ympäristön kokonaisuudesta.

Viihtyisyys syntyy mm. viheralueista, visuaalisuudesta (sis. julkinen taide), turvallisuudesta, välimatkoista sekä mahdollisuudesta sosiaalisten suhteiden ylläpitoon.

Liikenneolot ja turvallisuus jalankulkijoiden kannalta on espoolaisten vastaajien mielestä hoidettu hyvin. Edellisestä tutkimuskerrasta tyytyväisten osuus on noussut viisi prosenttiyksikköä. Joukkoliikenteelle 85 % espoolaisista matkustajista antoi hyvän tai melko hyvän arvosanan.

Lähiluonnon merkitys korostunut espoolaisilla

Lähiympäristön luontohyödyt ja mahdollisuudet virkistäytyä edistävät kuntalaisten hyvinvointia. Viheralueiden ja lähiluonnon tarjoamien virkistysmahdollisuuksien merkitys on korostunut viime vuosien aikana. Espoossa onkin tehty virkistysvisio kaikille suuralueille. Valtaosa espoolaisista pitää ulkoilualueiden ja puistojen hoidon tasoa hyvänä. Myös ilmanlaatua 80 % espoolaisista vastaajista piti hyvänä.

Koulujen pihat ovat myös lähiympäristöä

Uusien koulujen ja päiväkotien piha-alueet suunnitellaan monipuolisiksi ja turvallisiksi ympäristöiksi, jotka tukevat liikkumista, oppimista ja viihtymistä. Suunnittelun keskeiset periaatteet ovat liikkumaan kannustaminen, pedagogiset mahdollisuudet sekä luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutukset. Pihat palvelevat ensisijaisesti koulupäivän aikana opetusta ja välitunteja, mutta ovat kouluaikojen ulkopuolella kuntalaisten virkistys- ja liikuntakäytössä.

Kuntalaisia monipuolisesti palvelevia leikkipaikkoja kehitetään Espoon leikkipaikkaohjelman mukaisesti. Nykyinen ohjelma päättyy vuoden 2025 lopussa, ja uusi ohjelma vuosille 2026–2036 laaditaan yhdessä espoolaisten lasten, nuorten ja aikuisten kanssa.

3.2 Turvallisuus osana arkea ja asumista

Turvallisuus perustuu yhdenvertaiseen, tasa-arvoiseen ja kaikki espoolaiset huomioivaan toimintakulttuuriin. Arjen turvallisuus koostuu asuinalueen, kodin ja vapaa-ajan turvallisuudesta. Kodin turvallisuuteen kuuluu omatoiminen varautuminen, jolla pyritään ennalta ehkäisemään onnettomuuksia ja valmistaudutaan häiriö- ja vaaratilanteisiin.

Turvallisuuden tunnetta vahvistavat rakenteelliset tekijät, kuten asuin- ja liikenneympäristö, tietoisuus hyvinvointi- ja turvallisuuspalveluiden saatavuudesta sekä mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöön ja turvallisuustaitojen vahvistamiseen. Asukkaiden turvallisuuden kannalta on keskeistä, että rakennetun kaupunkiympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan ennakoiden huomioon laajasti turvallisuus. Espoo-tarinan tavoitteeksi on asetettu, että Espoo on viihtyisä, turvallinen ja luonnonläheinen kotikaupunki. Arjen turvallisuus koostuu turvalliseen, esteettömään

ja viihtyisään kaupunkiin tähtäävästä paikallisesta turvallisuussuunnittelusta, varautumisesta sekä kuntalaisten kokemasta turvallisuuden tunteesta.

Kuntalaiskyselyn mukaan espoolaiset ovat olleet jo pitkään tyytyväisiä yleiseen järjestykseen ja asuinalueensa turvallisuuteen. Espoo on ollut vuodesta 2011 lähtien Suomen suurimmista kaupungeista turvallisimmin useilla eri mittareilla.

Kuntien ja kaupunkien varautumisvelvoite on lakisääteinen. Tavoite on varmistaa organisaation toimintakyky kaikissa olosuhteissa. Toimenpiteitä ovat muun muassa suunnitelmat, ohjeet, koulutus ja harjoittelu. Espoo osallistuu vuosittain useisiin alueellisiin valmius-harjoituksiin yhteistoiminnassa viranomaisten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Lisäksi kaupunki on harjoitellut kaupunkiorganisaatiossa erilaisilla kokoonpanoilla.

Espoossa ei ole yleisiä väestönsuojia. Suojautuminen perustuu suurten kiinteistöjen väestönsuojiiin (asuinrakennukset, koulut, työpaikat). Suoja voi olla myös useamman rakennuksen yhteinen. Väestönsuojista vastaavat rakennusten omistajat ja haltijat. Väestönsuojien rakentamisesta ja ylläpidosta säädetään pelastuslaissa.

Espoo rakennuttaa ja rakentaa yhteistä kaupunkitilaa, jossa turvallisuus on osa kaikkea

suunnittelutyötä, rakentamista, käyttöä sekä ylläpitoa. Viihtyisästä kaupunkiympäristöstä välittyy viesti sen arvostuksesta ja valvonnasta. Rakennetun ympäristön ratkaisut vaikuttavat osaltaan tapaturmien ja onnettomuuksien toteutumiseen, rikosten tekemiseen sekä turvallisuuden tunteeseen. Kaupunki vahvistaa arkiturvallisuutta myös tukemalla yhteisöllisyyttä ja ehkäisemällä syrjäytymistä sekä tuottamalla laadukkaita palveluja. Turvallisuuden edistäminen on olennainen osa kaupungin toimintakulttuuria - ajatuksella turvallisuus on hyvinvointia ja hyvinvointi on turvallisuutta.

Esteettömyys

Esteettömässä ympäristössä kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet asua, tehdä töitä, opiskella, harrastaa ja hoitaa asioitaan. YK:n vammaissopimuksen mukaan esteetön ympäristö on ihmisoikeus. Espoon esteettömyystyössä pyritään edistämään eri väestöryhmien toimintaedellytyksiä kaikille sopivalla suunnittelulla eli Design for All -periaatteen mukaan. Osalle meistä esteetön ympäristö on välttämätön ja me kaikki hyödyimme siitä. Espoossa on tavoitteena suunnitella, kunnossapitää ja rakentaa esteetöntä ympäristöä.

Esteettömyys on osa suunnittelutyötä kaikessa rakentamisessa. Se on lakisääteisesti rakentamisessa ja suunnittelussa huomioitava lähtökohta.

Saavutettavuusdirektiivi ja esteettömyysdirektiivi velvoittavat viranomaisia ja yksityistä sektoria.

Esteettömyyden edistämiseksi keskeistä on käyttäjälähtöisyys ja yhteistyö eri sidosryhmien, kuten vammaisneuvoston, vanhusneuvoston, järjestöjen ja yritystoimijoiden kanssa sekä yhteistyön edistäminen eri toimijoiden kesken.

Espoon esteettömyysohjelman loppuraportissa on kerätty esteettömyyden seurantatietoa vuosilta 2017–2020. Katselmoiduista kouluista noin 67 % ja päiväkodeista 25 % täyttivät esteettömyysvaatimukset, lisäksi osa päiväkodeista pystyy sovittamaan toimintaansa esteettömyys lapsen erityistarpeet huomioiden. Esteettömyyden toteutuminen on erittäin tärkeää myös päiväkotien ja koulujen piha-alueilla. Esteettömyyden toteutumisessa on haasteita ja siksi kehittämistyötä on aktiivisesti jatkettava yhteistyössä eri osapuolten kanssa, niin että esteettömyys toteutuu kaikissa vaiheissa kaavasunnittelusta rakennushankkeen loppukatselmukseen asti.

Espoon valtuusto päätti keväällä 2024, että esteettömyysohjelma tullaan päivittämään vastaamaan paremmin nykyisiä kehittämistarpeita. Palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa vuosille 2023–2025 on useita esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistäviä toimenpiteitä, joiden toteutumista seurataan.

4. Yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden kesken

Valtuustokauden tavoitteena on ollut vahvistaa eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Hyvinvointityö on verkostomaista ja yhteistyö on edellytys tässä työssä onnistumiselle.

Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden työ on ennen kaikkea verkostomaista yhteistyötä. Näitä mainittuja asioita ei kukaan voi edistää yksin tai pienessä ryhmässä, vaan tavoitteen saavuttamiseksi on toimittava yhdessä. Espoo-tarina onkin kiteyttänyt erinomaisesti yhteisöllisyyden merkityksen, mikä näkyy kaikessa kaupungin toiminnassa.

4.1 Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Kunnilla ja hyvinvointialueella on paljon yhdyspintoja, joissa palveluiden ja/tai toiminnan edellytyksenä on yhteistyö. Yhdyspinnat, jotka edellyttävät yhteistyötä, ovat mm.

- turvallisuus ja varautuminen
- hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- elintapa- ja liikuntaohjaus
- yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskeluhoolto
- lääkehoito varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

- työttömien ja työkyvyttömien terveystarkastukset
- kotoutumisen palveluprosessit
- kulttuuripalveluiden yhteistyö sosiaali- ja terveyspalveluissa
- ikäihmisten palveluista tiedottaminen
- järjestöyhteistyö
- kohtaamispaikkatoiminta
- perhekeskustoiminta
- ennaltaehkäisevä päihdetyö

Yhteistyön rakenteita on kehitetty kaupungin ja hyvinvointialueen välillä. Keväällä 2024 toteutettiin hyvinvointialueen ja kaupungin kahdenväliset tapaamiset, jossa käsiteltiin muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteisiä painopisteitä sekä palvelujen saatavuuden tilannetta. Marraskuussa 2024 järjestettiin hyte-neuvottelut, jossa pääpaino oli yhteisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteiden tarkastelussa.

Hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjän yhteistyölle on luotu rakenteita ja säännöllisiä tapaamisia opiskeluhoollon ohjausryhmän muodossa. Ohjausryhmän vetovastuu on kaupungilla kasvun ja oppimisen toimialalla. Perhekeskustoimintamallia on kehitetty hyvinvointialueella edelleen. Perhekeskuksen johtamisen rakenteet on kuvattu vuoden 2024 aikana.

Opiskeluhoolto ja hyvinvointialueyhteistyö lasten ja nuorten tukena

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla edistetään oppilaitosyhteisössä opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteuttavat kaikki oppilaitosyhteisön toimijat. Yhteisöllisen opiskeluhoollon toimenpiteitä arvioidaan erilaisin kyselyin ja tuloksia analysoidaan ja sen perusteella toimenpiteitä suunnitellaan yhdessä koulun henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Lasten ja nuorten hyvinvointityön suunnitelmallisesta toteutuksesta esiopetuksessa, perusopetuksessa ja 2.asteella vastaavat oppilaitoskohtaiset opiskeluhooltoryhmät (yhteisölliset hyvinvointiryhmät), joita johtaa rehtori tai esiopetusyksikön johtaja.

Opiskeluhoollon yhteistyö on oleellisen tärkeää myös hyvinvointialueuudistuksen jälkeen, jossa opiskeluhoollon palvelut (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja ja lääkäri) siirtyivät Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen järjestettäväksi. Opiskeluhoollon ohjausryhmä perustettiin keväällä 2023 kasvun ja oppimisen toimialajohtajan päätöksellä. Ryhmässä on edustajat kaikista toimialan tulosityksiköistä sekä

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen opiskeluhuollon palveluista. Opiskeluhuollon kokonaisuutta johtaa toimialan johtoryhmä. Tämän lisäksi hyvinvointialueella toimii myös Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, jossa ovat mukana hyvinvointialueen edustajien lisäksi kaikkien kuntien, muiden koulutuksen järjestäjien, huoltajien ja opiskelijoiden edustajia.

Koulukuraattorien osalta henkilöstömitoitus vastaa Espoon oppilaitoksissa lakisääteistä mitoitusta. Opiskeluhuollon psykologipalvelujen saatavuus ei kuitenkaan toteudu kaikissa oppilaitoksissa lainsäädännöllistä mitoitusta vastaavasti. LUVN on nostanut opiskeluhuollon psykologien määrää ja keskitetyn psykologipalvelun vuoksi mikään yksikkö ei ole enää kokonaan ilman psykologipalvelua. Myöskään kaikki koulu- ja opiskeluterveydenhuollon vuositarkastukset eivät ole toteutuneet suunnitelman mukaisesti.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue (LUVN) on parantanut palveluiden saatavuutta kehittämällä digitaalisia palvelupolkuja mm. neuvolassa ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa chat-palvelulla. Hyvinvointialueelle on perustettu viisi perhekeskusta, joiden alla mm. opiskeluhuollon, perhesosiaaliryöön ja lastensuojelun palvelut ovat. Yhteistyötä on tiivistetty myös perhesosiaaliryöön ja lastensuojelun kanssa.

Yhteisöllinen opiskeluhuoltotyö on olennainen osa oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin

edistämistä. Hyvinvointia luodaan pienilläkin teoilla ja sanoilla ja siinä on keskeistä, että siihen osallistuvat kaikki yhdessä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä on kaupunkitasoisesti kehitetty valtionrahoittaman kehittämishankkeen avulla (YHOP). Hankkeessa on erityisesti lisätty henkilöstön osaamista opiskeluhuollon eri osa-alueista (esim. kiusaamisen vastainen työ) ja jaettu hyviä käytäntöjä yksiköiden välillä. Espoossa on eri hankkeiden aikana myös työskennellyt opetukseen sitomattomia yhteisöohjaajia, joiden työpanoksen avulla on kokeiltu erilaisia uusia toimintamalleja ja menetelmiä esiopetusyksiköiden, koulujen ja lukioiden yhteisöllisessä työssä. Hankkeen aikana on järjestetty Teams-kahviloita perusopetuksen rehtoreille, joissa he pääsivät kertomaan hyvin toimivista käytänteistä yhteisöllisen opiskeluhuollon johtamisessa, oppilaita osallistavista keinoista sekä yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia tukevista rakenteista ja toimintatavoista. Tapahtumat olivat avoimia kaikille, jotka olivat aiheista kiinnostuneita. Lisäksi hankerahoituksella palkattiin kouluihin yhteisöohjaajia, jotka vahvistavat yhteisöllistä hyvinvointityötä kaikilla koulutusasteilla.

Ruotsinkielisen perusopetuksen puolella perustettiin kevään 2024 aikana materiaalipankki, jonne on koottuna tietoa ja materiaalia yhteisöllisen opiskeluhuollon tueksi. Kaupungin henkilökunnalle suunnattu Lasten ja

nuorten hyvinvointisivusto on otettu käyttöön elokuussa 2024.

4.2 Yhdistykset kaupungin kumppaneina

Järjestöt tekevät työtä, johon julkisella sektorilla ei ole voimavaroja eikä lain vaatimaa velvoitetta. Ennen kaikkea järjestöt toimivat aidosti lähellä yksittäistä kuntalaista, tarjoavat matalan kynnyksen tukea, hyvinvointia lisäävää toimintaa ja toivottavat tervetulleiksi mukaan toimintaansa jokaisen kuntalaisen tasavertaisesti. Järjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa ovat esimerkiksi ikäihmisille suunnattu virkistystoiminta ja vapaaehtoistoiminnan eri muodot, maahanmuuttajille suunnattu arjen tuki, päihde- ja mielenterveystyö kohtaamispaikkojen sekä vertaistoiminnan muodossa sekä erilaiset harrasteryhmät ja tapahtumat muun muassa kulttuurin ja liikunnan aloilla.

Sote-uudistuksen jälkeen sekä kuntia että hyvinvointialueita on koskenut velvoite edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. Espoo on vastannut tähän tarpeeseen linjaamalla hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden järjestöavustusten periaatteet sekä perustamalla hyvinvoinnin,

terveyden ja osallisuutta edistävän järjestöavustuksen (hyteo-avustus). Yhteistyö hyvinvointialueen sote-järjestöavustusten ja Espoon hyteo-avustuksen välillä on jatkuvaa, ja sitä pyritään myös kehittämään jatkossa.

Kulttuurihyvinvoinnin avustuksia myönnettiin vuonna 2024 yhteensä 52 000 euroa. Näillä avustuksilla muun muassa tuettiin taidetyöpajoja Espoon Tyttöjen Talolla ja Oodi iälle - tanssielokuvaa sekä vietiin runoutta hoivakoteihin asukkaita osallistaen.

Espoossa on patenti- ja rekisterihallituksen mukaan yli 3000 rekisteröitynyttä eri toimialan yhdistystä. Kaupunki on järjestöjen keskeinen tuki ja yhteistyökumppani. Järjestötoimintaa tuetaan toiminta-avustuksilla, kohdennetuilla avustuksilla sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisovastuksilla. Keskeinen tukemisen muoto ovat erilaiset kaupungin tarjoamat tilat järjestöjen toiminnan mahdollistamiseksi. Kokouksetilat, harrastustilat, urheilutilat ja esimerkiksi taidetoimintaan soveltuvat tilat ovat tärkeitä niin pienelle kuin suurelle järjestölle. Haasteena on tällä hetkellä tilojen myöntäminen järjestöille ilman kaupungin tulosityksikön kumppanuutta. Tilapalvelut eivät suoraan vuokraa tiloja kenellekään.

4.3 Yhteistyö Omnian kanssa

Omnia on tehnyt pitkään yhteistyötä Espoon kaupungin Lasten ja nuorten hyvinvointityön ohjausryhmässä. Tämän lisäksi Omnia on edustettuna alueellisessa opiskeluhoollon ohjausryhmässä, jonka tehtävänä on ollut mm. valmistella alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle sekä seurata alueellisen opiskeluhoollon suunnitelman toteutumista.

Yhteistyö Länsi-Uudenmaan opiskeluhoollon päälliköiden ja toimijoiden on kanssa säännöllistä. Opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista Omnian tasolla. Keskeisiä teemoja ovat olleet Omnian-tasoiset linjaukset ja resurssit, hyvinvoinnin mittarit (mm. Vipunen, toimipistekohtaisten tarkastusten tulokset, kouluterveyskysely) ja hyvinvoinnin kehittäminen edellisten mittareiden pohjalta.

Hyvinvointi- ja turvallisuusryhmä HyTu vastaa yhteisöllisen opiskeluhoollotyön toteuttamisesta toimipisteessä. Hyvinvointi- ja turvallisuusryhmät toimivat toimipisteittäin Omniassa ammatillisessa koulutuksessa, tutkintoon valmentavassa koulutuksessa TUVAssa, aikuisten perusopetuksessa, Espoon aikuislukiossa ja Nuorten työpajoilla.

Hyvinvointi- ja turvallisuusryhmän tehtävänä on lisätä osallisuutta, yhteenkuuluvuutta sekä turvallisuuden tunnetta toimipisteissä. Yhteisissä kokoontumisissa viedään eteenpäin hyvinvointityön suunnittelua ja toteutusta ja tuetaan tätä kautta toimipisteessä työskenteleviä ja opiskelevia.

Omnia on vuosittain viikolla 40 mukana ammatillisen koulutuksen Hyvinvointivirtaa - viikolla. Tuolloin toimipisteissä järjestetään erilaista hyvinvointia tukevaa ohjelmaa. Syksyllä 2024 ohjelmassa oli mm. yksinäisyyteen liittyvä verkkoluento, päihteisiin, mielenterveyteen, liikkumiseen, asumiseen ja talouteen liittyviä teemoja. Karvakaverit ilahduttivat opiskelemaan tulevia opiskelijoita kahdessa toimipisteessä.

Keväällä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusviikolla esiteltiin opiskelijoille syrjimisperusteita ja pyydettiin heidän ideoitaa niiden kautta uuteen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan.

Omniassa on aktiivinen opiskelijakunnan hallitus, toimipisteiden jaostohallitukset ja tuutoritoimintaa. Opiskelijat järjestävät vuosikalenterin mukaisia hauskoja tapahtumia.

II Toimintaympäristö ja väestön hyvinvoinnin tila ja haasteet

5.1 Toimintaympäristö

Toimintaympäristön osalta tarkastellaan väestö- ja perherakennetta, työllisyyttä, toimeentuloa, asumista, elinympäristöä ja turvallisuutta. Tilastotietoja vertaillaan osittain valtakunnallisesti mm. muihin suurimpiin kaupunkeihin. Tiedot vaikuttavat ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja ovat taustatietoa.

Väestörakenne

Vuoden 2023 lopussa Espoon väkiluku oli 314 024 asukasta. Espoon väestö on kasvanut viisi viime vuotta keskimäärin lähes 6 100 hengen vuosivauhtia. Väestöennusteen mukaan vuonna 2033 väkiluku on 380 500 ja pitkän ajan väestöennusteen mukaan espoolaisia on 556 500 vuonna 2060. Kymmenen viime vuotta Espoon väkiluku on kasvanut enemmän muuttovoiton kuin luonnollisen väestönlisäyksen ansiosta. Tähän on vaikuttanut luonnollisen väestönlisäyksen pieneneminen sekä samanaikainen muuttovoiton kasvaminen.

Espoossa väestörakenne on koko maahan verrattuna nuorempi: lasten ja työikäisten osuus on suurempi ja ikääntyneiden pienempi kuin koko maassa. Muihin kuusikkokuntiin eli väkiluvultaan kuuteen suurimpaan kaupunkiin nähden Espoossa lasten osuus on suurin ja 65 vuotta täyttäneiden osuus pienin. Espoon väestö kuitenkin vanhenee, vaikka muutos on hidasta. Ikääntyneiden väestöosuus kasvoi voimakkaasti 2010-luvulla, mutta kasvu on viime vuosina taittunut. Lasten osuus väestöstä on puolestaan pienentynyt koko 2000-luvun.

Vieraskielisiä espoolaisia oli 74 204 henkeä eli 24 prosenttia 2023 lopussa. Vieraskielisten osuus väestöstä kasvaa nopeasti: kymmenen viime vuoden aikana osuus on noussut 13 prosenttiyksikköä. Vieraskielisten osuus Espoon väestönlisäyksestä oli 85 prosenttia vuonna 2023. Vieraskielisten määrän ennustetaan kasvavan 44 700 hengellä vuoden 2033 loppuun mennessä. Viisivuotiskäryhmittäin tarkasteltuna vieraskielisten osuus on suurin 30–34- ja 35–39-vuotiaissa, molemmissa yli kolmasosa.

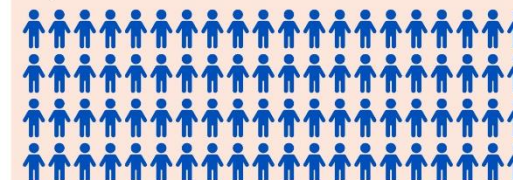
Espoolaisista 75 prosenttia kuului perheväestöön vuoden 2023 lopussa. Perhe koostuu yhdessä asuvista henkilöistä, joita yhdistää avio- tai avioliitto, rekisteröity parisuhde tai vanhempi-

lapsi-suhde. Vuoden 2023 lopussa Espoossa asui 82 947 perhettä. Näistä lapsiperheitä eli perheitä, joissa on vähintään yksi alaikäinen lapsi, oli 38 026. Yhden huoltajan perheitä oli 13 prosenttia kaikista perheistä ja yhden huoltajan lapsiperheitä 22 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Lapsettomia perheitä oli 45 prosenttia kaikista perheistä. Täysin suomenkielisten perheiden (molemmat tai ainoa

Espoolaisten äidinkielet

Espoossa puhutaan äidinkielenä 125 eri kieltä.

69,9 % suomi

6,4 % ruotsi

23,6 % muu kieli

vanhempi suomenkielinen) osuus perheistä oli 65

prosenttia vuonna 2023. Perheistä 26 prosenttia oli kokonaan tai osittain vieraskielisiä. Lähde: Tilastokeskus.

Asuminen

Espoossa oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 145 341 asutokuntaa. Yhden hengen asutokuntien osuus kaikista asutokunnista oli Espoossa kuusikkokuntien matalin.

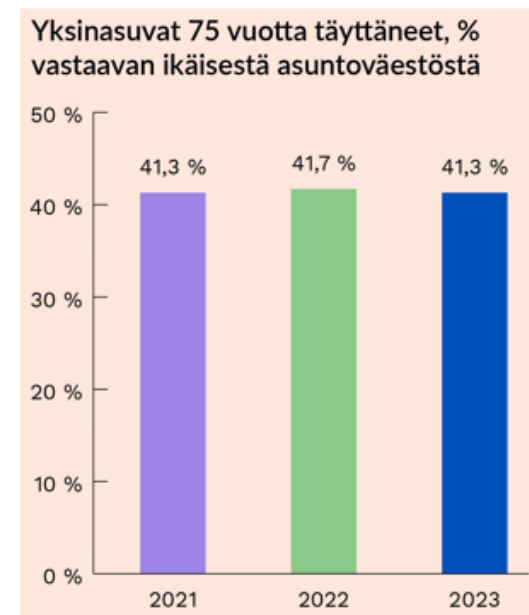
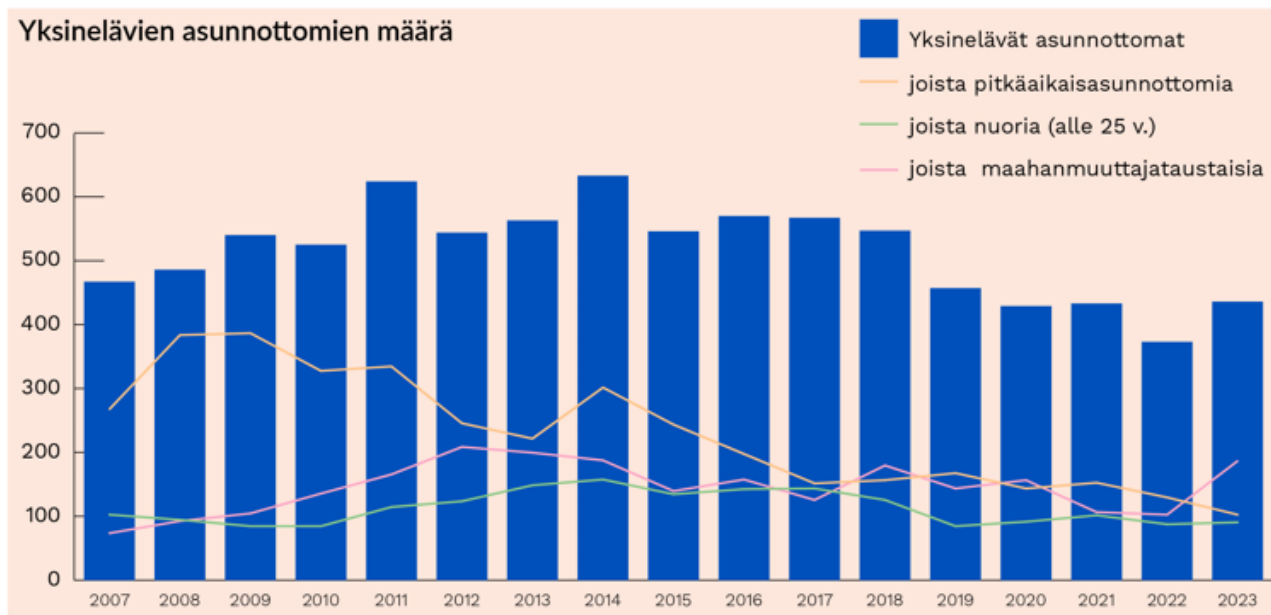
Espoolaisissa asutokunnissa asui vuonna 2023 keskimäärin 2,12 henkilöä. Asutokunta muodostuu samassa asunnossa asuvista riippumatta perhe- tai sukulaisuussuhteista. Yhden hengen asutokuntia oli 41 prosenttia ja kahden hengen asutokuntia 30 prosenttia kaikista Espoon asutokunnista. Yli viiden hengen asutokuntia oli viisi prosenttia.

Espoolaisista asutokunnista asuu 54 % omistusasunnossa, 42 % vuokra-asunnossa ja vajaa 5 % muun hallinnan perusteella.

Omistusasunnossa asuminen on yleisintä pientalovaltaisilla asualueilla, kun taas Espoon kaupunkikeskuksissa ja uusilla ja uudehkoilla kerrostalovaltaisilla alueilla asutaan useimmin vuokra-asunnoissa.

Espolaisten asumisväljyydessä 36,2 m² per henkilö ei ole tapahtunut muutoksia yli kymmeneen vuoteen. Kymmenesosa espoolaisista asutokunnista asuu ahtaasti (enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lueta huoneluukuun). Suurin osa

Yksinelävien asunottomien määrä oli vuoden 2023 marraskuun poikkileikkaustilanteessa 436 (v. 2022 määrä oli 373).

ahtaasti asuvista asuntokunnista on lapsiasuntokuntia – ja erityisesti vieraskielisiä. Vuonna 2023 ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuus oli 28,3 % kaikista lapsiasuntokunnista. Lähde: Tilastokeskus.

Asunnottomat

Asunnottomien määrä väheni vuodesta 2016 lähtien vuoteen 2023 saakka. Vuonna 2023 yksin eläviä asunnottomia oli 436, kun heitä vuotta aiemmin oli ollut 373. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrä kasvoi vuoden 2023 aikana. Sen sijaan pitkäaikaisasunnottomien määrä väheni.

Työllisyys

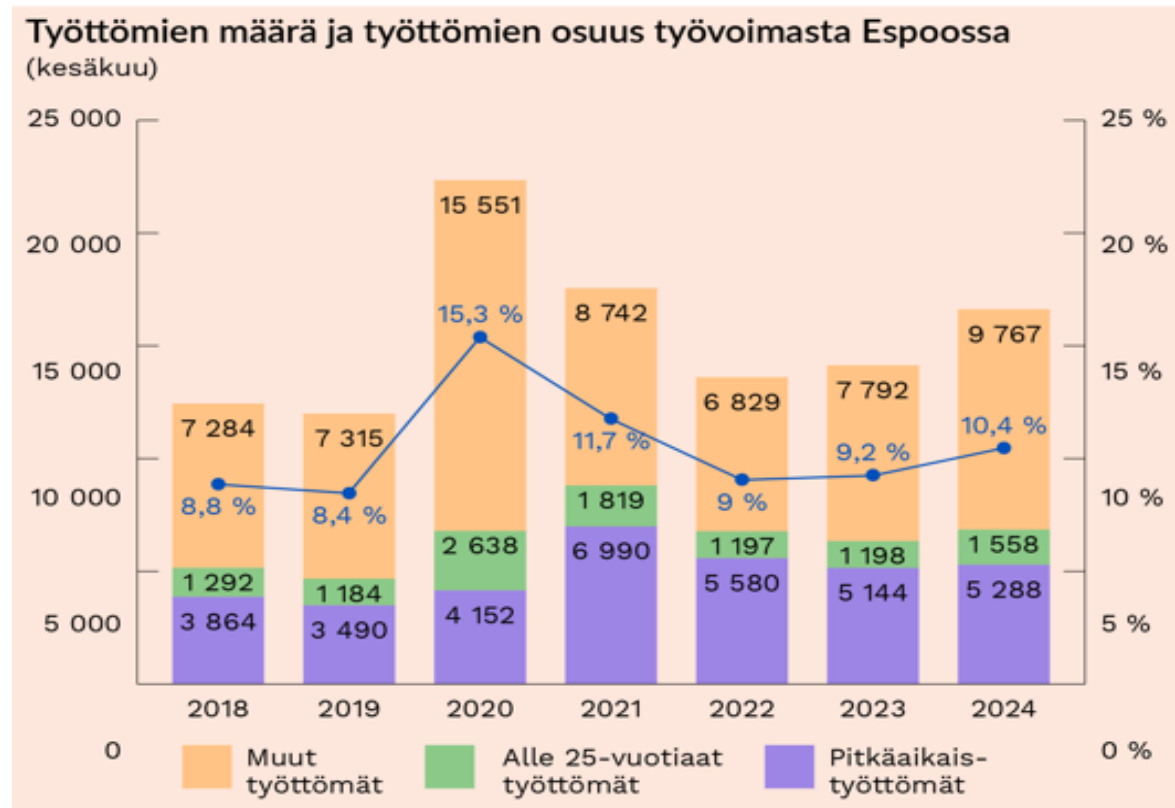
Työllisyys on ihmisen hyvinvoinnin kannalta yksi tärkeistä tukijaloista. Säännölliset työtulot mahdollistavat energian vapautumisen muihin asioihin. Toimeentulolla ja koetulla hyvinvoinnilla on selvä yhteys (Tilastokeskus, Tulo- ja elinolotutkimus 2013; Stiglitz, Joseph E. & Sen, Amartya & Fitoussi, Jaen-Paul 2009).

Elokuun 2024 lopulla Espoossa oli työttömiä yhteensä 16 257 ja työttömien osuus työvoimasta oli 10,2 prosenttia. Koko maassa työttömien osuus työvoimasta oli 10,4 prosenttia. Vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna Espoossa oli elokuun 2024 lopulla työttömiä 20,0 prosenttia (2707 henkeä) enemmän ja työttömien osuus työvoimasta oli 1,4

prosenttiyksikköä suurempi. Verrattuna viiden vuoden takaiseen tilanteeseen, jolloin koronapandemia ei vaikuttanut työttömyyslukuihin, Espoossa oli elokuussa 2024 työttömiä 44,1 prosenttia (4975 henkeä) enemmän ja työttömien osuus työvoimasta oli 2,3 prosenttiyksikköä suurempi.

Maahanmuuttajien tekemä työ on hyvin keskeinen työllisyyden kasvun osatekijä

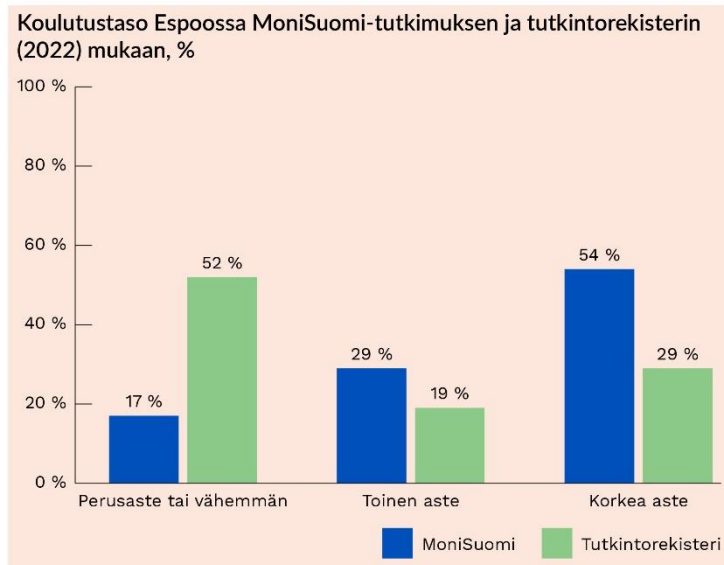
Suomessa. Ulkomaalaisten työttömyysaste onkin muita seudun kuntia alemmalla tasolla ja seuraa yleisen työttömyysasteen kehitystä. Palkkatuki on tutkitusti tehokkain työllisyyspolitiikan yksittäinen instrumentti. Osaamiskeskuksen palveluiden kautta työllistyneitä on vuodessa yli 320 henkilöä, joista vuonna 2024 yksityiselle sektorille työllistyi 68 %. Vaikka avoimien työpaikkojen määrä on laskenut vuodesta 2023

Espoossa noin 60 %, osaamiskeskuksen työllistämistulokset eivät ole laskeneet.

Vammaisia ja/tai pitkäaikaissairaita oli elokuussa 2024 työttömänä 1037 henkeä, mikä oli 5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Valtakunnallisessa selvityksessä yli 60 % vammaisista vastaajista arvioi, että vammaisten oikeus saada ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa on toteutunut Suomessa huonosti tai melko huonosti.

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö; Tilastokeskus; Saukkonen, P. 2024. Ulkomaalaiset pääkaupunkiseudulla.

Koulutus

Espoolainen varhaiskasvatus ja perusopetus saavat vuosi toisensa jälkeen hyvät arvosanat kuntalaiskyselyssä.

Varhaiskasvatukseen osallistujamäärät kasvavat vuosittain väestönkehityksen tahdissa. Erityisesti vieraskielisten varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä kasvaa, mikä edesauttaa myös integroitumista yhteiskuntaan.

Espoolaisten koulutusaste on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin: yli puolella espoolaisista 25 vuotta täyttäneistä on korkea-asteen tutkinto, kun koko maassa yhtä korkea-asteen

Lähde: Tilastokeskus

koulutus on hieman yli kolmanneksella samanikäisestä väestöstä. Positiivista on myös korkeintaan perusasteen suorittaneiden osuuden pieneneminen.

Pitkän ajan trendistä nähdään, että koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaiden määrä vastaavan ikäisestä väestöstä väheni koronavuosiin asti. Tämän jälkeen tapahtunut muutos on ollut kuusikkokunnista kaikkein voimakkainta Espoossa.

Vuonna 2023 alkoi OPH:n rahoituksella lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuus ohjelmaan kuuluva hanke. Hankkeen päätavoitteena on luoda Espoon lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuus laadukkaana oppimisen edellytykset, joita ovat erityisesti opiskelijoiden osallisuuden ja hyvinvoinnin toteutuminen, yhdenvertaisuus,

opiskelukyvyn vahvistaminen sekä koulun henkilöstön mahdollisuudet edistää oppimista. Espoossa lukiokoulutuksen vetovoima, tasa-arvoisuus ja oppimistulokset ovat maan kärkeä. Myös vieraskielisten opiskelijoiden määrä kasvaa lukioissa. Espoossa haetaan edelleen ensisijaisesti lukioon. Pyrkijöistä 70 % hakee lukioon ja 30 % ammatilliseen oppilaitokseen.

Omniaan hakeutuvien opiskelijoiden määrät ovat kasvaneet vuosittain kaikissa koulutusohjelmissa. Erityisesti vieraskielisten osuus on kasvanut. Vuonna 2023 vieraskielisten opiskelijoiden osuus oli 38 %. Jatkossa on hyvä pysähtyä miettimään, kannustetaanko meillä riittävästi vieraskielisiä lukiopolulle. Sosioekonominen eriytyminen on erityisesti tietyissä kieliryhmissä vahvaa, jota koulutuksen avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä.

Vammaisten koulutuksesta kysyttäessä ilmeni, että moni kokee opiskelun lähikoulussa toteutuvan joko hyvin (39,6 %) tai huonosti (23,5 %). Vastajat, joilla on sosiaalinen, kognitiivinen tai psyykinen vamma, kokevat voivansa opiskella lähikoulussa keskimääräistä huonommin.

Toimeentulo

Espolaisten tulotaso on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin ja Espoossa oli vuonna 2022 kuusikkokuntien korkein tulonsaajien mediaanitulo. Vuonna 2023 kaksi kolmesta espoolaisesta oli tyytyväinen taloudelliseen

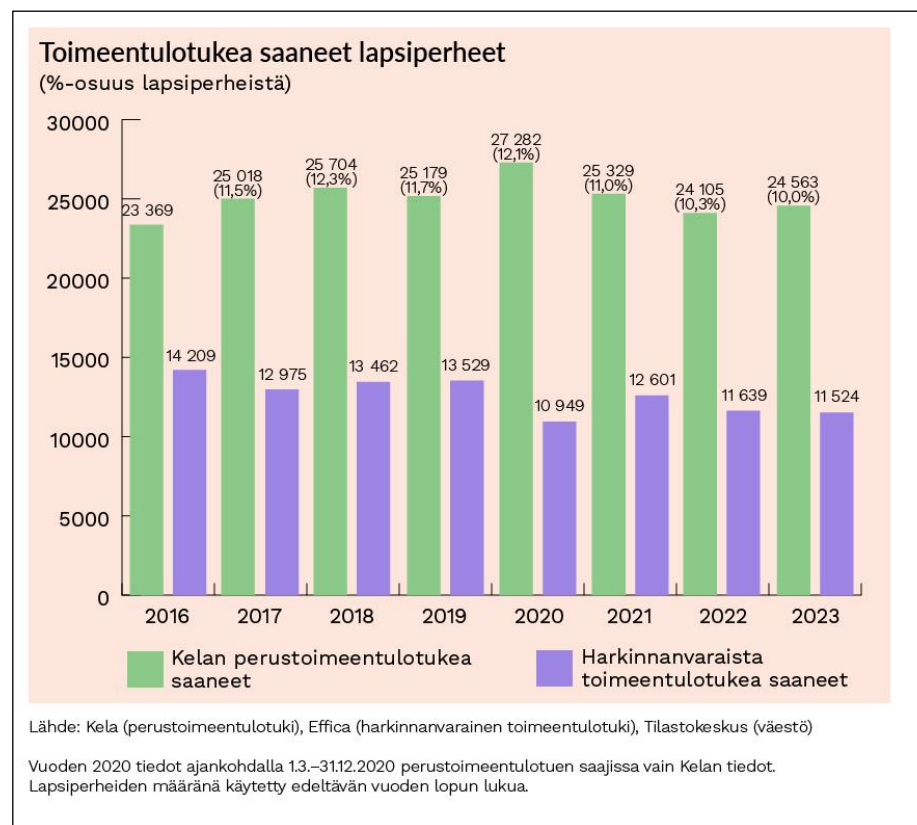
tilanteeseensa, kun edeltävinä vuosina näin koki neljä viidestä.

Espoon pienituloisuusaste eli pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus kaikista alueella asuvista henkilöistä on kuitenkin kasvanut kahdenkymmenen vuoden aikana kuudesta prosentista kymmeneen prosenttiin. Vuonna 2023 lähes joka neljäs espoolainen oli joutunut tinkimään terveydenhoidosta rahapulan vuoksi, mikä on selvästi useampi kuin edeltävinä vuosina. Lähes joka kolmannella espoolaisella rahat eivät riittäneet omiin tai lasten harrastuksiin, selvästi useammalla kuin aiempina vuosina. Rahapula vaikeutti lähes joka viidennen kouluttautumista.

Perustoimeentulotukea saaneiden espoolaisten määrä sekä tukea saaneiden osuus väestöstä ovat laskeneet vuodesta 2020 alkaen. Vuonna 2023 perustoimeentulotukea saaneita oli Espoossa noin 3733 henkilöä eli 1,2 % väestöstä. Vieraskielisistä espoolaisista perustoimeentulotukea sai 18 prosenttia vuonna 2023 ja osuus on pienentynyt, vaikka

toimeentulotukea saaneiden määrä on kasvanut. Perustoimeentulotukea saaneiden espoolaisten lapsiperheiden määrä ja osuus kaikista lapsiperheistä, kymmenen prosenttia vuonna 2023, ovat viime vuosina olleet laskusuunnassa.

Lähteet: Tilastokeskus, Kela, Luvn, Kaupunki- ja kuntapalvelut Espoossa 2023, FCG (2024)

5.2 Väestön hyvinvoinnin tila ja haasteet

Espoolaisten hyvinvointi on valtakunnallisesti mitattuna hyvällä tolalla. Espoolaisten hyvinvointi on useilla kansallisilla seurantaindikaattoreilla tarkasteltuna keskimääräistä parempi. Erityisesti työikäisten elintavoissa on tapahtunut myönteistä kehitystä usealla mittarilla mitattuna. Osallisuuden kokemus on lisääntynyt lapsilla ja nuorilla. Espoon väestö on hyvin koulutettua ja vähän sairastavaa. Lukioikäisten tyttöjen uupuminen on viimeisen kouluterveyskyselyn mukaan taittunut. Teemme monta asiaa Espoossa hyvin.

Ukrainan sodalla, hyvinvointialueiden perustamisella ja oman hallituksemme toimilla on kuitenkin ollut vaikutusta koettuun hyvinvointiin. Espoossa koettua hyvinvointia heikentävät ilmiöt ovat myös valtakunnallisia ilmiöitä: yksinäisyyden kokemus on lisääntynyt, työttömien määrä on noussut, väkivalta on lisääntynyt sekä sähkö tupakan ja nuuskan käyttö lisääntynyt erityisesti nuorilla. Nämä ilmiöt heijastuvat myös mielen hyvinvointiin.

Globaali ja valtakunnallinen talous haastaa tällä hetkellä monia toimijoita, eikä kunta ole tässä

suhteessa poikkeus. Kuntatalous on vahvasti riippuvainen valtion budjetista. Kuntapäätäjät joutuvat tekemään vaikeita päätöksiä valitessaan, mihin Espoon rahat suunnataan. Taloudellinen tilanne vaikuttaa sekä kunnan että yksilön mahdollisuuksiin satsata hyvinvointia tuottaviin asioihin.

Espoossa tulevaisuuden haasteet liittyvät edelleen vahvasti lisääntyvään väestönkasvuun, josta suurin osa muodostuu vieraskielisestä väestöstä. Ihmisten ja alueiden sosioekonominen eriytyminen on haaste, jonka edessä on syytä olla valppaana. Parhaiten siihen voidaan vastata huolehtimalla koulutuksesta ja siitä, että jokaiselle löytyy aidosti omia taitojaan vastaava paikka oppia – on kyse sitten lapsesta tai aikuisesta. Koulutuksella on suuri vaikutus työllistymiseen. Olemme jo nyt oikealla tiellä.

Toinen haaste, joka tällä hetkellä nostaa päätään koko Suomen tasolla, on lisääntynyt väkivaltaisuus. Epäluottamus, epäreiluuden kokemus, turhautuminen ja keinottomuus toimivat polttoaineena tunteille, jotka pahimmillaan purkautuvat väkivallana. Väkivallan

ilmeneminen on kompleksinen asia, johon ratkaisuja tarvitaan usealla saralla. Erityisesti eri väestöryhmien välisiä hyvinvointieroja on kavennettava.

Ihmissuhteet vaikuttavat meidän jokaisen hyvinvointiin. Tutkimuksen mukaan yksinäisyys lisää kuolleisuutta lähes yhtä paljon kuin tupakointi ja enemmän kuin lihavuus tai huono fyysinen kunto (Duodecim 2023). Tilastojen valossa espoolaisten yksinäisyyden kokemus on kasvussa kaikissa ikäryhmissä, paitsi yläkouluikäisten tyttöjen ja toisen naisopiskelijoiden. keskuudessa, jossa yksinäisyyden kokemus on lähtenyt taittumaan koronavuosien jälkeen.

Mielen hyvinvointi ja sen heikkeneminen on koronapandemiasta alkaen ollut vahvasti esillä. Mielen hyvinvointi on monen tekijän summa, johon vaikuttaa mm. elintavat, ihmissuhteet, kokemus joukkoon kuulumisesta ja turvallisuudesta, kokemus arvostetuksi tulemisesta ja aikaansaamisesta.

Lapset ja nuoret

Tiivistelmä

- Kouluterveyskyselyyn 2023 mukaan 4. ja 5. luokkaisten tyytyväisyys elämään on pysynyt suunnilleen samana verrattuna vuoden 2021 kyselyyn. Espoolaisten 4. ja 5. luokkalaisten hyvinvointi, terveys, elämäntavat ja kasvu ympäristön turvallisuus on valtakunnallisen keskiarvon tasolla.
- Kouluterveyskyselyyn 2023 mukaan 8. ja 9. luokkalaisten kaksikolmasosaa on tyytyväisiä elämäänsä. Espoolaisten 8. ja 9. luokkalaisten hyvinvointi, terveys, elämäntavat ja kasvu ympäristön turvallisuus on usean mittarin mukaan valtakunnallisen keskiarvon tasolla. Elin-tavat ovat nukkumisen ja vähintään tunnin päivässä liikkumisen osalta hieman parantuneet. Tämän ikäisten koettu hyvinvointi on heikentynyt verrattuna vuoden 2021 kyselyyn. Mieliälään liittyvät ongelmat ovat edelleen kasvussa.
- Yksinäisyyttä kokeneiden tyttöjen osuudet ovat vähentyneet. Myönteistä on, että yläkouluikäisten sekä toisella asteella opiskelevien tyttöjen yksinäisyyden kokemus on taittunut kahden vuoden takaisesta tuloksesta.
- Yksinäisyyttä kokeneiden poikien osuus kasvanut. Huomionarvoista on, että yläkouluikäisten poikien kohdalla yksinäiseksi

itsensä tuntevien osuus oli ulkomailla syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla yli kaksinkertainen (16,5 %) suomalaistaustaisiin verrattuna (8,1 %).

- Nettiriippuvuus on Espoossa selvästi suurempaa kuin koko maan keskiarvo. Myös peruskouluikäisten päihteidenkäytön sekä kaiken ikäisten nuorten ruokatottumusten osalta on tapahtunut heikennystä.
- Koulunkäynnistä pitävien osuus on pienentynyt merkittävästi vuoden 2021 tuloksista.
- Erityisesti maahanmuuttajataustaiset ja vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret ovat kokeneet ennakkoluuloja ja syrjintää. Aikuisten puuttuminen tilanteisiin koetaan kaikista tärkeimmäksi asiaksi.
- Suurin osa lapsista ja nuorista koki kuuluvansa johonkin joukkoon tai ryhmään. Osallisuuden kokemus on koko maan keskiarvon yläpuolella.
- Espoolaiset harrastavat valtakunnallisesti verrattuna paljon. Ulkomaalaistaustaisten harrastaminen on jonkin verran vähäisempää kuin kantasuomalaisten.
- Mielekäs tekeminen tukee lasten ja nuorten psykososiaalista hyvinvointia. Erityisesti

vähävaraisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten harrastamista tulee tukea.

- Koulupoissaolot ovat lisääntyneet prosenttisyksikön verran.
- Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten palvelutarve on kasvanut. Raskaampien palveluiden kustannukset ovat nousseet.
- Kokemus kasvu ympäristön turvallisuudesta on heikentynyt. Väkivalta ja seksuaalinen häirintä on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa. Tarvitaan toimia tämän valtakunnallisestikin kasvaneen haasteen edessä.
- Lähes joka kolmannella espoolaisella rahat eivät riittäneet omiin tai lasten harrastuksiin, selvästi useammalla kuin aiempina vuosina.
- Espoolaisten koulutusaste on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin: yli puolella espoolaisista 25 vuotta täyttäneistä on korkea-asteen tutkinto, kun koko maassa yhtä korkea koulutus on hieman yli kolmanneksella samanikäisestä väestöstä. Positiivista on myös korkeintaan perusasteen suorittaneiden osuuden pieneneminen.

Työikäiset

Tiivistelmä

- Espoolaisten hyvinvointi ja terveys on usealla mittarilla tarkasteltuna keskiarvon yläpuolella. Tutkimusten valossa Espoossa on onnistuttu kääntämään terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus laskuun 20–64 -vuotiaiden osalta
- Eroja on kuitenkin väestöryhmittäin mm. koulutustaustan ja sukupuolen välillä.
- Espoolaisten sairastavuus on matala muihin kuusikkokuntiin verrattuna. Mielen terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on vähentynyt valtuustokauden aikana.
- Menetetetyt elinvuodet (PYLL) ovat vähentyneet valtuustokauden aikana ja ovat kuusikkokunnista matalimmat.
- Työikäisten aktiivisuus kuntavaaleissa ja osallisuuden kokemus ovat kasvussa.
- Terve Suomi 2023 -tutkimuksen mukaan espoolaisen työikäisen väestön koettu hyvinvointi on hieman heikentynyt verrattuna vuoden 2019 tutkimukseen. Espoolaisten koettu hyvinvointi ja elämäntavat ovat kuitenkin pääsääntöisesti

hyvällä tasolla verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin.

- Elintavoissa on tapahtunut positiivista kehitystä. Terveystilansa huonoksi kokeneiden (28 %) osuus on vähentynyt. Tupakoivien (7 %) osuus on pysynyt samana ja alkoholia liikaa käyttävien (22 %) osuudet ovat vähentyneet. Myös lihaviin osuus (19,5 %) on vähentynyt. Liian vähän liikkuvien osuus on myös pienentynyt yli kuudella prosenttiyksiköllä, vaikka noin puolet liikkuu edelleen suosituksiin nähden liian vähän. Espoossa joka toinen yli 20-vuotias liikkuu terveystilanteensa mukaisesti.
- Riittämättömästi nukkuvien osuus on kasvanut hieman.
- Merkittävä psyykinen kuormittuneisuus on lisääntynyt työikäisten osalta (18 %) niin Espoossa kuin koko maassa. Analyysissä ikä, toimeentulovaikkeudet ja työssäkäynti vaikuttivat voimakkaimmin psyykkiseen kuormittuneisuuteen. 20–39-vuotiaiden on havaittu olevan kuormittunein ikäryhmä.
- Elämänlaatunsa hyväksi tunteneiden (56 %) osuus on laskenut. Itsensä yksinäiseksi kokeneiden osuus (12 %) on kasvanut.

• Koulutusryhmien väliset hyvinvointierot ovat edelleen suuria. Matalan koulutustason ryhmässä suurempi osa kokee terveydentilansa, työkykynsä ja elämänlaatunsa huonommaksi kuin korkeammin koulutetut.

• Työttömyydellä on yhteys terveyden ja hyvinvoinnin ongelmiin. Lokakuun 2024 lopulla Espoossa oli työttömiä yhteensä 16 237 ja työttömien osuus työvoimasta oli 10,2 %. Pitkäaikaistyöttömiä oli 16,6 % (809 henkeä) vuodentakaisista enemmän. Rahanpuutteen vuoksi lääkkeitä tai ruoasta tinkimään joutuneiden määrä on kasvanut.

• Työkyvyttömäksi itsensä kokevien osuus on pienin pääkaupunkiseudulla. Fyysinen toimintakyky on parhaita Espoossa, Kauniaisissa, Helsingissä ja Oulussa. Työkyvyttömäksi itsensä kokevia on Espoossa 17 %, kun koko maan keskiarvo on 20 %.

Ikäihmiset

Tiivistelmä

- 75-vuotiaiden määrä kasvaa Espoossa. Ikäihmiset ovat voimavara. Espoolaisista 15 % on yli 65-vuotiaita ja 7,2 % yli 75-vuotiaita.
- Vähiten psyykkistä kuormitusta on 65–74-vuotiailla espoolaisilla verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin.
- Terve Suomi 2023 -tutkimuksen mukaan espoolaisten ikäihmisten koettu hyvinvointi on heikentynyt verrattuna vuoden 2020 tutkimukseen. Elämänlaatunsa hyväksi tunteneiden (59 %) ja itsensä onnelliseksi kokeneiden (52 %) osuus on laskenut. Myös itsensä yksinäiseksi kokeneiden osuus (10 %) on kasvanut. Terveystensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokeneiden osuus (41 %) yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä on kasvanut.
- Alkoholia liikaa käyttävien osuus on hieman kasvanut. Päivittäin tupakoivien osuus (6 %) on sen sijaan vähentynyt.
- Noin 15 % yli 65-vuotiaista on suuria vaikeuksia 500 metrin kävelemisessä. Tämä luku on kasvanut vuodesta 2020 4 prosenttiyksiköllä. Samalla lihavien osuus on kasvanut. Jopa 60 %

yli 65-vuotiaista liikkuu liian vähän terveysliikuntasuosituksiin nähden. Myös terveysongelmien vuoksi toimintarajoitteisten ikääntyneiden määrä on kasvanut.

- Riittämättömästi nukkuvien osuus on pienentynyt.
- Yli 65-vuotiaalla taloudellinen tilanne korreloi/on yhteydessä elämänlaadun kokemuksen kanssa enemmän kuin nuoremmilla.
- Espoossa yli kolmasosa syö kasviksia, hedelmiä ja marjoja useita kertoja päivässä. Analyyseissä sukupuoli ja koulutus vaikuttivat voimakkaimmin kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttöön. Korkeasti koulutetut saavuttavat kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttötavoitteen paremmin kuin matalammin koulutetut.
- Asuinalueen olosuhteisiin tyytyväisten osuus on laskenut hieman, mutta on edelleen korkealla tasolla (86 %).
- Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus (62 %) on myös hieman laskenut.

III Jatkotoimet

Kaupunkistrategian ja laajan hyvinvointikertomuksen pohjalta esitetään laadittavaksi hyvinvointisuunnitelma 2026–2029, joka tuodaan kaupunginvaltuuston käsittelyyn. Hyvinvointisuunnitelmaan kootaan nykyiset erilliset hyvinvointia edistävät lakisäätteiset ja muut suunnitelmat siten, että päätöksentekoon valmisteltavan suunnitelman rakenne uudistetaan ja sisältöä kevennetään. Samassa yhteydessä voimassa olevien hyvinvointia edistävien ohjelmien ja suunnitelmien liittäminen osaksi hyvinvointisuunnitelmaa arvioidaan. Hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan väestön hyvinvointia ja terveyttä tukevat kaupunkistrategiaa täsmentävät tavoitteet, toimenpiteet ja seurantaindikaattorit. Hyvinvoinnin edistämistä tarkastellaan ilmiöpohjaisesti ja ikäsegmentteittäin.

Hyvinvointiin liittyvät konkreettiset toimenpiteet ja tavoitteet asetetaan toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmissa sekä käyttösuunnitelmissa. Hyvinvoinnin edistäminen huomioidaan kaikessa palvelutoiminnassa ja kehittämisessä osana perustyötä.

Sote-uudistuksen myötä sosiaali- ja -terveyspalvelut ja pelastustoimi ovat siirtyneet

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen järjestettäväksi. Kuntien ja hyvinvointialueen on toimittava yhteistyössä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointialueen on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. On tärkeää, että Espoon kaupungilla ja hyvinvointialueella on yhteinen näkemys siitä, miten espoolaisten hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta edistetään.

Tulevien vuosien tärkeä kehittämis- ja panostuskohde on kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyö hyvinvoinnin edistämistyössä. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on paljon asukas- ja asiakaskohtaisesti toteutettaviin palveluihin liittyviä yhteistyötarpeita.

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnoilla tarkoitetaan toimintoja ja tehtäväkokonaisuuksia, jotka kuuluvat kunnan tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulle ja joissa niiden asiakaslähtöinen toteuttaminen edellyttää yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Yhteistyön onnistumisen mahdollistamiseksi tarvitaan mm. yhteisiä tahtotilaa ja tavoitteita, yhteisesti sovittuja menettelytapoja sekä toimivaa tiedonkulkua. Näiden yhdyspintojen

kehittämisen seuranta on tärkeä edunvalvonnallinen tehtävä Espoossa.

Painopiste-ehdotukset uudelle valtuustolle

Seuranta- ja tutkimustiedoista on nähtävissä tällä hetkellä kolme isoa valtakunnallistakin ilmiötä, jotka uhkaavat espoolaisten hyvinvointia ja terveyttä: yksinäisyyden kokemus, lisääntynyt väkivalta ja edelleen mielen hyvinvoinnin heikkeneminen.

Ehdotamme uudelle valtuustolle ja strategiatyössä huomioitavaksi kolmea kaupunkitasoista ilmiötä, joihin jokainen tulosyksikkö voi omassa perustyössään tehdä osansa:

- 1. Kohtaamisten lisääminen ja ihmissuhteiden vahvistaminen (yksinäisyyden vähentäminen)**
- 2. Turvallisuuden vahvistaminen (väkivallan väheneminen)**
- 3. Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen**

Lähteet

[Elovainio, M. & Komulainen, K. 2023. Yksinäisyys, sosiaalinen eristyneisyys ja terveys. Duodecim 2023; 139\(7\):571-6.](#)

Espoo tarina 2021–2025 www.espool.fi/fi/espoon-kaupunki/espool-tarina

Henttonen, E. & Kareinen, J. Kukaan ei synny vihaamaan- selvitys. Oikeusministeriön julkaisu 2023. Viitattu 19.11.2024.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165318/OM_2023_34_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jaatinen, S. ja Joensuu, M. 2019. Espoon pienalueiden eriytyminen Berliinin kaupungin statusindeksiä mukailevalla tarkastelulla. Eetvartti 4/2019. Espoon kaupunki, Konsernihallinto, Tutkimus ja tilastot.

Kansaneläkelaitos www.kela.fi/tilastot

[Katsui, H., Mietola, R., Laitinen, M., Honkasilta, J. & Ritvaniemi, A. 2023. Epävarmuutta ja vaihtelevaa osallisuutta. Selvitys ihmisoikeuksien toteutumisesta vammaisten henkilöiden arjessa. Helsingin yliopisto, Helsinki.](#)

[Kaupunki ja kuntapalvelut Espoossa 2023](#)

Kestilä, L., Kapiainen, S., Mesiäislehto, M. & Rissanen, P. (toim.) Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen Asiantuntija-arvio, 2022. Raportti 4 | 2022, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kouluterveyskysely 2021. THL [Kouluterveyskyselyn tulokset](#)

Kouluterveyskysely 2023. THL. [Kouluterveyskyselyn tulokset - THL](#)

Opetushallitus: [Kouluruokailun merkityksestä | Opetushallitus](#)

[Palvelut ja hyvinvointi | Espoon kaupunki](#)

Polstat <https://poliisi.fi/toimintaymparisto-ja-tilastot>

Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021. Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien keväällä 2021 toteuttama väestökysely. Verkojulkaisu pkskysely.kaupunkitieto.fi/sites/default/files/PKShyvinvointikysely2021_indikaattorit.xlsx.

[Sarttila, K., Kauppinen, T., Kilpeläinen, K., Ikonen, J., Koskela, T. & Parikka, S. 2024. Aikuisväestön koettu hyvinvointi 10 kunnassa: Terve Suomi 2023 -tutkimuksen tuloksia.](#)

Saukkonen, P. (2024). Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot vuonna 2022. Tutkimuksia 2024: 4. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia. Saatavilla: https://www.hel.fi/static/kanslia/Kaupunkitieto/24_12_18_Tutkimuksia_4.pdf . Viitattu: 19.12.2024.

Stiglitz, Joseph E. & Sen, Amartya & Fitoussi, Jaen-Paul 2009 [Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress](#)

Terve Suomi 2023, THL. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus>

Tilastokeskus
statfin.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/

Toimintaympäristön tila 2024. Espoon kaupunki.

Tutkimuksesta tiiviisti 13/2024. [Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien 8.- ja 9-luokkalaisten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019–2023](#)

[Weckström, E., Kekkonen, K. & Kekkonen, O. Romanilasten hyvinvointi ja oikeuksien toteutuminen. Valtioneuvoston julkaisu 2023. Viitattu 18.11.2024. Raportti romanilapset.pdf](#)